

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Motivace k volbě povolání a kariérové poradenství
středního odborného učiliště**

The Motivation to a choice of career and a career
consultancy at a vocational school

Vypracoval: Petr Šíma

Katedra pedagogiky

Vedoucí bakalářské práce:
PhDr. Jarmila Mojžišová, Ph.D.

Studijní program:
Specializace v pedagogice

2014

Anotace

Tato práce je zaměřena na problematiku motivace k výběru vhodné střední školy s výhledem na volbu povolání. Na kariérové poradenství s pomocí zpracovaných výsledků pedagogického výzkumu obohaceného o kariérové poradenství v mém působišti. První část práce se věnuje objasnění definic a terminologií, druhá část řeší vlastní výzkum a jeho vyhodnocení.

Annotation

This research paper is concentrated on motivation issues for the selection of an appropriate secondary school with the prospect of a choice career. It is focused on a career consultancy, using the results of a pedagogical research supplemented by career consultancy in my work. The first part applies to the explanation of definitions and terminology. The second part deals with the research and its evaluation.

Klíčová slova

Motivace, výzkum, povolání, kariéra, poradenství, bakalářská práce.

Keywords

Motivation, research, profession, career, consultancy, bachelor's research paper.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci, na téma motivace k volbě povolání a kariérové poradenství studentů SOU, vypracoval pod vedením vedoucí bakalářské práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury.

V Mladé Boleslavi dne: 30. 3. 2014

.....
Petr Šíma

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval paní PhDr. Jarmile Mojžíšové, Ph.D. za její cenné rady, trpělivost a shovívavost při vedení mé bakalářské práce. Dále bych chtěl poděkovat žákům, pedagogickým pracovníkům základních škol a našeho SOUs v Mladé Boleslavi za možnost uskutečnit výzkum.

Obsah

1	Úvod.....	7
2	TEORETICKÁ ČÁST	9
2.1	Vymezení základních pojmů.....	9
	Motivace	9
	Motiv.....	12
	Učitel jako motivátor k učení.....	13
	Fáze motivace ve volbě povolání.....	13
	Vývojová období žáků při volbě střední školy	15
2.2	Komunikace	15
	Využití komunikace při volbě profese.....	15
	Typy pedagogické komunikace a jejich využití	16
	Funkce pedagogické komunikace v motivačních akcích SOUs	17
2.3	Volba povolání	19
	Poradenský proces na úřadech práce ČR	20
	Poradenství na základních školách	20
	Kariérové poradenství.....	20
3	PRAKTICKÁ ČÁST	24
3.1	Vlastní výzkum	24
3.2	Předvýzkum.....	25
3.3	Výsledky	26
	Dotazník pro první skupinu respondentů.....	26
	Dotazník pro druhou skupinu respondentů.....	32
	Dotazník pro třetí skupinu respondentů.....	34
	Závěr	41

Literatura	44
PŘÍLOHY:.....	46

1 Úvod

Téma bakalářské práce „Motivace k volbě povolání a kariérové poradenství studentů SOU“ jsem si vybral z důvodů možnosti pracovat na tématu, který je na středních školách stále aktuální. Nechtěl jsem si vybrat téma, které by se mělo uložit do šuplíku, ale takové, které je stále živé a na které se dá navázat i v budoucnu. Lákala mě možnost vyzkoušet si pedagogický výzkum, který jsem v minulosti nikdy v životě nedělal.

Cílem mé bakalářské práce byla realizace výzkumu zaměřeného na motivaci k volbě našeho středního odborného učiliště s výhledem na volbu povolání.

V teoretické části bakalářské práce jsem se věnoval vymezením pojmů, které jsou nezbytné pro práci učitelů, pedagogických pracovníků a všech, kteří se zabývají poradenstvím, nábořem a personalistikou v rámci školy. Při vymezování pojmů jsem čerpal z informačních zdrojů uvedených v bakalářské práci. Dále jsem zapojil i několik postřehů z vlastní zkušenosti.

Praktickou část jsem zpracoval pomocí nejfrekventovanější metody zjišťování údajů, dotazníku. Výzkum jsem zaměřil na tři skupiny respondentů. První skupina byla tvořena žáky devátých tříd základní školy z našeho města, před kterými bylo jedno z nejdůležitějších rozhodnutí v životě, výběr střední školy. Druhou skupinu dotazovaných tvořila kategorie respondentů z řad našich současných žáků SOUs a třetí, poslední skupina respondentů, byla složena s absolventů SOUs, kteří se dále věnovali nebo se ještě stále věnují terciárnímu vzdělávání. Při vyhodnocování dotazníků jsem, u všech třech skupin každou položku slovně vyhodnotil a pro snadnější přehled doplnil grafy.

Záměrně jsem zvolil tři skupiny respondentů, abych získal tři rozdílné pohledy na danou problematiku. Každá věková kategorie poskytne jiný pohled na svoji budoucnost. Jiné rozhodnutí provede žák základní školy, který ani pořádně neví, co ho čeká při studiu střední školy a jaké následné možnosti uplatnění může mít. Jiné dospělý, který už své profesní uplatnění našel a dál se věnuje studiu s jasným cílem lepšího uplatnění. Z důvodu existence třech skupin respondentů jsem přizpůsobil skladbu otázek v

jednotlivých dotaznících. Konečnou podobu dotazníků jsem zformuloval díky provedeným předvýzkumům.

2 TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Vymezení základních pojmů

Teoretická část obsahuje důležité pojmy a definice, které souvisí s tématem bakalářské práce. Objasnění jejich významu je vhodné pro snazší orientaci v textu jednotlivých kapitol, které obsahují pojmy související s motivací, s využitím komunikace při volbě povolání. Dále vysvětlují poradenské procesy na úřadech práce ČR, v základních a středních školách.

Motivace

Pojem motivace bývá označován jako hypotetický konstrukt. To znamená, že to není něco hmatatelného, ale je to spíše pomůcka, kterou se snažíme vysvětlit chování jedince.¹ Motivace je pojem, který nemá v psychologii jednotnou definici a je různými autory chápán odlišně. Z prostudování publikací věnovaných pojmu motivace vyplývá, že se autoři neshodnou na jednotném vymezení pojmu motivace. Jednotlivé publikace se zaměřují na pojem motivace z různého úhlu pohledu, skrze svůj vědní obor, který zkoumají a popisují.² „*Pohnutky k jednání, vytvářené vzájemnými vztahy mezi vnitřními potřebami a vnějšími incentivami, označujeme v psychologii termínem motivace.*“³ „*Považuji motivaci za jeden z klíčových faktorů, které určují, jak se osoba bude chovat; vztahuji ji na všechny druhy chování, přičemž vztah mezi chováním a motivací považují za komplexní.*“⁴ Neexistuje jedna teorie umožňující vysvětlit motivaci člověka v každé situaci, protože množství a rozmanitost okolností jsou tak velké, že se nedá jednoznačně poradit či naordinovat jednotné techniky a postupy. I přes to, že lidé mají různé potřeby, cíle, zájmy i hodnoty, snaha o to vysvětlit obecně lidské chování a proces utváření

¹ LOŠKOVÁ, I., & LOŠKA, J. (1999). V *Pozornost, motivace, relaxace a tvořivost dětí ve škole* (str. 10). Praha: Portál.

² NAKONEČNÝ, M. (1970). V *Sociální psychologie* (str. 210). Praha: Svoboda.

³ HELUS, Z. (1997). *Psychologie pro střední školy* (str. 47). Praha: Fortuna.

⁴ HOMOLA, M. (1972). V *Motivace lidského chování* (str. 17). Praha: SPN.

motivací stále trvá.⁵ Přístupů a teorií je mnoho a jsou různého stáří. V odborné literatuře najdeme řadu klasifikací teorií motivace. Některé přístupy se soustřeďují na obsahovou stránku, jiné se spíše zabývají procesuální stránkou. Příkladem může být dělení podle velkých paradigmat soudobé psychologie, které se zdá z hlediska školní praxe vhodné. Toto dělení uvádí Lokša, Lokšová.⁶

Behaviorální teorie vidí jako zdroj motivace úsilí dosáhnout příjemných důsledků určitého chování, nebo snahu vyhnout se důsledkům nepříjemným. Hlavním motivačním činitelem je zpevnění vnější odměnou.

Kognitivní přístup klade důraz na význam poznávacích procesů pro chování člověka. Na jedince se dívá jako na „zpracovatele“ informací a „instituci činící rozhodnutí“. Zpracování informací je tedy logickým výsledkem shromáždění nutných poznatků a výsledného chování člověka.

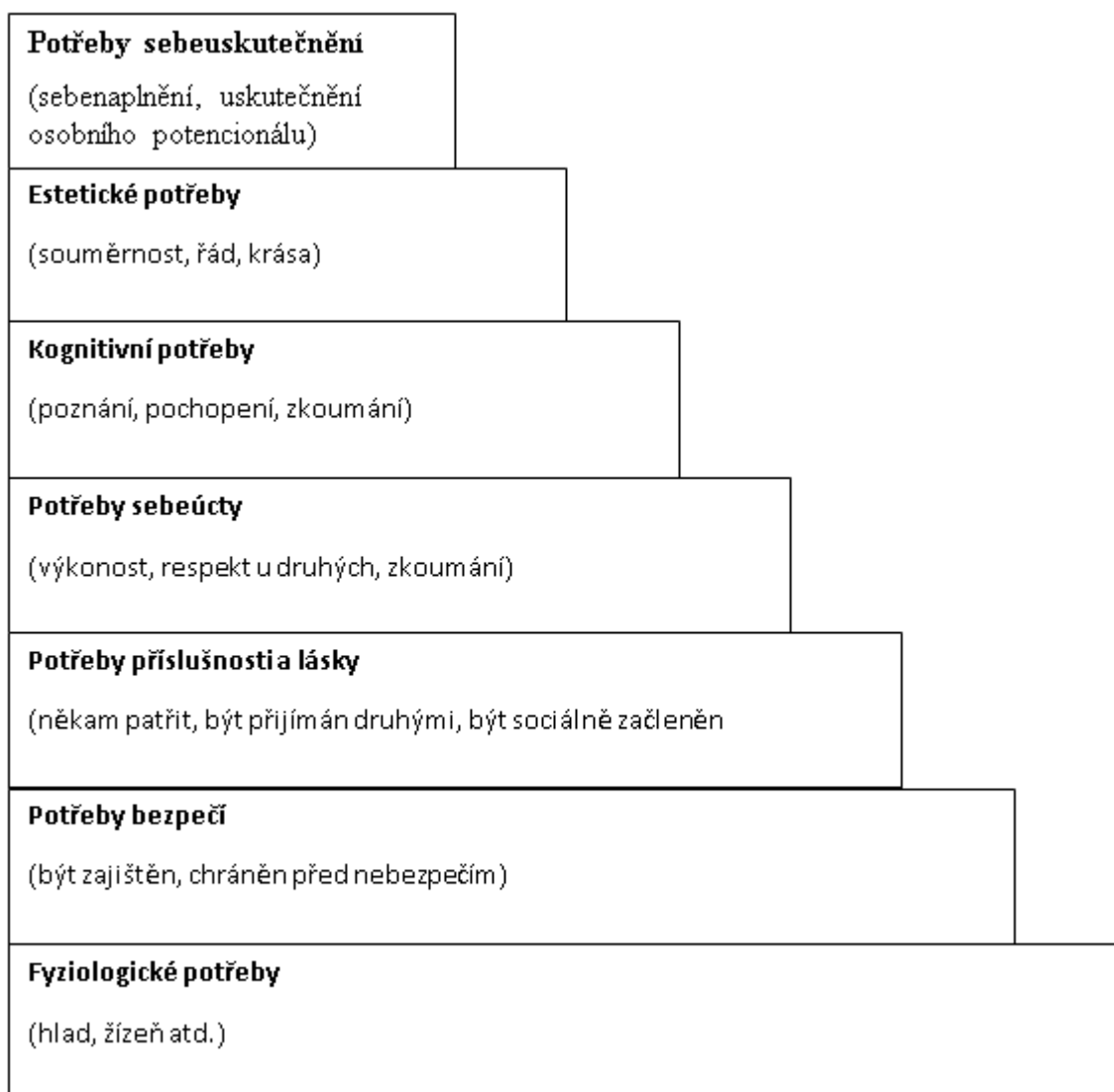
Humanistický přístup je založen na předpokladu, že specificky lidská motivace vychází ze snahy překročit současný stav vlastní existence tím, že člověk realizuje své vývojové možnosti. Humanistické teorie zdůrazňují osobní vztah, bezpečí a přijetí každého jednotlivce.

Antropologický přístup vychází z hierarchie lidských potřeb amerického psychologa A. H. Maslowa. Abraham H. Maslow se poprvé zmínil o pyramidě potřeb, kterou sestavil na základě klinických výzkumů, v publikovaném článku *Teorie lidského chování* v roce 1943. Patří sem pět základních potřeb: Fyziologické potřeby – hlad, žízeň, teplo. Potřeby bezpečí – být zajištěn, chráněn před nebezpečím. Potřeby příslušnosti a lásky – někam patřit, být přijímán druhými, být sociálně začleněn. Potřeby sebeúcty – výkonnost, respekt u druhých, uznání. Potřeby seberealizace, uskutečnění osobního potenciálu. Hierarchie potřeb je nejčastěji prezentována jako pyramida, kde je třeba pro uspokojení jedné z úrovní, dodat motivaci pro zvládnutí úrovně další. Pyramida by se dala zobrazit i jako pomyslné schody, kde pro získání nejvyššího stupně

⁵ NAKONEČNÝ, M.: *Základy psychologie*. 1. vyd. Praha: Academia, 1998. ISBN: 80-200-0689-3.

⁶ LOŠKOVÁ, I., & LOŠKA, J. (1999). V *Pozornost, motivace, relaxace a tvořivost dětí ve škole* (str. 15). Praha: Portál.

musíme nejdříve překonat stupně nižší. Zjednodušeně řečeno, jestliže nezdoláme první schod – základní fyziologickou potřebu (pít, jíst, atd.), tak nepřežijeme a další schody (stupně) potřeby pak ztrácejí na významu.

Podle P.G. Zimbarda a F.L. Rucha⁷

V případě, kdy nedojde k uspokojování životních potřeb, dochází k **frustraci**. Člověk, který je frustrován má pocity zmaru, oklamání, selhání. Jednou z reakcí na frustraci je **agrese**. Homola⁸ popisuje výsledek několikanásobných pokusů vývojových psychologů, kdy děti, které byly za agresivní činy přísně potrestány, byly agresivnější a to nejen ve

⁷ HELUS, Z. *Psychologie pro střední školy* (str. 46). 2. vyd. Praha: Fortuna, 1997. ISBN 80-7168-406-6

⁸ HOMOLA, M. (1972). *Motivace lidského chování* (str. 238). Praha: SPN.

hře, ale i při jiných aktivitách. Tím uznává, že agrese může být vyvolána frustrací, ale zároveň dodává, „že ne každá frustrace vede k agresi a ne každá agrese je vzbuze­na frustrací.“⁹ Pokud je agrese reakcí útočnou, tak další možnou reakcí na frustraci je tzv. reakce úniková. S touto únikovou reakcí se můžeme setkat i ve školním prostředí například v podobě záškoláctví, kdy žák má strach z nezvládnutí zkoušky nebo z nesplněného domácího úkolu atp. Pochopitelně, že se frustrace netýká jenom žáků, ale v mnoha případech i samotných učitelů. Další z možných reakcí na frustraci je **apatie**. Jedinec rezignuje a ztrácí zájem o cokoliv. Nelze opomenout únikovou reakci **regresi**, kde se dospělý člověk vývojově vrací do dětských let. U takového jedince se vyskytuje plačtivé chování nebo naopak výbuchy zlosti. Dlouhotrvající frustrace může být spouštěčem **deprivací**.

Motiv

Motivace je intrapsychický proces, který má svůj zdroj ve vnitřní a vnější situaci individua.¹⁰ Termín **motiv** se pokusím vysvětlit z několika různých pohledů. Motiv jako „*pohnutka, podnět, vyvolávající určité jednání, příčina jednání.*“¹¹

„*Motivem nazýváme bezprostřední činitel, který vyvolává, řídí a integruje chování.... Vnitřní součástí motivu je napětí, na kterém závisí vznik i směr aktivity organismu.*“¹²

Vnitřní motivy jsou nazývány popudem nebo také impulzem. Mezi vnitřní motivační činitele počítáme potřeby, názory, zásady, ideály, postoje, přesvědčení, hodnoty a hodnotovou orientaci. Při vnitřní motivaci jedinec vykonává jakoukoliv činnost ze svých vnitřních pohnutek a vlastního přesvědčení. Za svou činnost nečeká žádné uznání, odměnu, ani jiné zvýhodnění nebo ocenění. „*Dítě, které čte knihu pro potěšení z obsahu*

⁹ HOMOLA, M. (1972). *Motivace lidského chování* (str. 238). Praha: SPN.

¹⁰ NAKONEČNÝ, M.: *Základy psychologie*. 1. vyd. Praha: Academia, 1998. ISBN: 80-200-0689-3.

¹¹ MIKULÁŠ, R. (2007). V *Školní slovník cizích slov* (stránky 368-369). Bratislava: Příroda, s. r. o.

¹² LOŠKOVÁ, I., & LOŠKA, J. (1999). V *Pozornost, motivace, relaxace a tvořivost dětí ve škole* (str. 18). Praha: Portál.

textu, je k této aktivitě vnitřně motivované. Takové chování je obvykle spontánnější, pružnější a tvořivější. ¹³

Vnější motivy se obvykle nazývají pobídky, nebo incentivy. K vnějším motivům, incentivám patří všechny jevy a události, které mají schopnost vzbudit a uspokojit potřeby člověka. Vnější motivace se vyznačuje tím, že jedinec je ovlivněn vnějšími činiteli. To znamená, že se např. žák neučí z vlastního přesvědčení, ale jeho činnost je řízena, podněcována, tlakem ze strany např.: učitele, rodiče, podmínkami pro zvládnutí klasifikačních požadavků atp. Obecně k vnějším motivům řadíme snahy, zájmy a stanovené cíle.

Vnější a vnitřní motivy mohou působit v jednotě a podílet se tak na výsledném jednání anebo může dojít k souboji motivů. V takovém případě bude výsledné jednání člověka ovlivněno tím motivem, který bude nakonec silnější.

Propojenost vnitřní a vnější motivace je hodně důležitá i při rozhodování volby dalšího studia. Pokud je žák, popřípadě student dobře motivován jakýmkoliv činitelem v oblasti poradenství, je vhodné k této vnější motivační složce připojit i vnitřní a to v podobě vlastního rozhodnutí žáka, respektive studenta.

Učitel jako motivátor k učení

Z pohledu motivace je učitel, v širším slova smyslu, každý kdo nějakým způsobem předává své schopnosti a dovednosti motivovat, aby příjemci poskytl vzor role. Učitel je svým způsobem hercem, který používá převleky k tomu, aby sám mohl učit druhé. Z toho co jsem uvedl, vyplývá, že učitel není jen ten, který působí ve školství, ale i ve sportovní, zájmové a kulturní sféře.

Fáze motivace ve volbě povolání

Výběr střední školy souvisí s volbou budoucího povolání. Pochopitelně, že se předchozí věta nedá brát doslovně. Vždyť přece uchazeč o učební obor zedník, nemusí svým prvotním rozhodnutím, které učinil na konci studia základní školy, být do konce své profesní dráhy pouze zedník. Po zralé úvaze v průběhu studia střední školy zjistí, že je

¹³LOŠKOVÁ, I., & LOŠKA, J. (1999). V *Pozornost, motivace, relaxace a tvořivost dětí ve škole* (str. 15). Praha: Portál.

dychtivý po vzdělání nebo, že ho jednostranná manuální činnost unavuje a nebaví a prodlouží si školní docházku nástavbovým maturitním studiem. Takto ukončené úplné střední vzdělání ho může posunout dále do terciárního vzdělávání, kde se z něho, po úspěšném absolutoriu, může stát například stavební inženýr. Tím získá větší rozhled a možnost uplatnění na trhu práce. Dovolím si rozčlenit volbu či rozhodnutí, jako obecný pojem v závislosti na délce časového úseku, na příkladech z vlastní praxe, ze sportovního prostředí.

Momentální volba – aktuální. Rodiče se rozhodnou, že dají své dítě do hokejového oddílu s momentálním úmyslem (s reakcí, že se dítěti momentálně chce hrát hokej) bez ohledu, na to, jestli bude nebo nebude hrát až do dospělosti. Může u hokeje vydržet rok, dva a pak zkusí se jiný sport nebo koníček.

Výhledová volba – kratší časový úsek než u dlouhodobé. Rodiče dávají dítě do hokejového oddílu s úmyslem jeho delšího působení z důvodů, např. „přečkání“ věku puberty v nějaké „disciplinované“ formě, aby byl „zaměstnán koníčkem.“

Dlouhodobá volba – na celý život. Dítě začíná navštěvovat hokejový klub. Rodiče, někdy i sám potomek (ovlivněn především rodiči) si myslí, že se bude hokejem živit. Jsou situace, kdy si dokonce i sami rodiče namlouvají, že díky sportu budou dětmi živeni i oni. Realita je však většinou jiná. V dobách, kdy byla povinná základní prezenční služba, byla právě vojna milníkem v setrvání u vybraného sportu. Pokud se jedinec dostal na vojnu ve svém sportovním odvětví, měl velkou naději v něm po skončení vojny i nadále pokračovat. V opačném případě se musel rozhodnout pro jiné profesní zařazení, popřípadě si zvolit možnost dalšího studia, například celoživotního vzdělávání. S dlouhodobou volbou souvisí skutečnost, že i při studiu nebo zařazení do pracovního procesu se může jedinec zapojit do rekreačního pojetí hry ledního hokeje, které je v naší malé zemi velmi rozšířené. Myslím si, že toto rozčlenění úzce souvisí se zásadním rozhodnutím v etapách lidského života. Z uvedeného příkladu zedníka vyplývá, že volba či rozhodnutí, např. o budoucím povolání, nemusí být ohraničeno jedním časovým úsekem, ale volba, resp. rozhodnutí se může vyvíjet v různých vývojových etapách jedince.

Vývojová období žáků při volbě střední školy

Vývojová období žáků při volbě střední školy si můžeme rozčlenit už od počátků docházky do základní školy. Období primárního vzdělávání – děti si zpočátku stěží uvědomují význam školy. Svě působení na půdě školy stále vnímají jako hru s dalšími novými vstupy. O svém budoucím povolání hovoří ve smyslu pohádek a výplodů fantazie. Období první části nižšího sekundárního vzdělávání – žáci jsou schopni pochopit hierarchii školy, ve smyslu postavení pedagogických pracovníků, jako např.: řadoví učitelé, třídní učitelé až po ředitele školy. Stále jen málo žáků má v podvědomí nutnost pokračování ve výchovně vzdělávacím procesu ve vyšším sekundárním vzdělávání.

Období druhé části nižšího sekundárního vzdělávání – žák si díky působení pedagogických pracovníků ze základních a středních škol, rodičů, kamarádů, ale i vlivu z vnějšího prostředí uvědomuje význam kvalitního výběru vyššího sekundárního vzdělávání. Je to období, kde volba výběru střední školy hraje rozhodující roli v dalším pokračování úrovně vzdělávání a zároveň z velké části souvisí z profesním uplatněním.

Období vyššího sekundárního vzdělávání – v tomto období je obvyklý věk žáků patnáct až devatenáct let. Před dospělým jedincem je další důležité životní rozhodnutí, ve kterém si zvolí svoji profesní dráhu nebo pokračující studium v postsekundárním neterciárním vzdělání, popřípadě terciárním vzděláním prvního stupně.

2.2 Komunikace

Každý učitel, výchovný poradce, kariérový poradce a jiný pracovník či spolupracovník školy ke svému působení na žáky využívá komunikaci. Proto je vhodné vysvětlit (objasnit), jaké komunikační prostředky a formy působení na žáky používá v situacích, které souvisí s motivací k volbě povolání.

Využití komunikace při volbě profese

K volbě profese neodmyslitelně patří výběrové řízení. Záleží na zaměstnavateli, jakou formu výběrového řízení zvolí. K nejrozšířenějším formám patří životopisy, motivační dopisy, pohovory anebo jejich společné kombinace. Pro naše absolventy firma volí

především pohovory. Pro zdárné zvládnutí ústního pohovoru je důležitým předpokladem znalost verbální a neverbální techniky komunikace. Pokud má být verbální stránka komunikace přesvědčivá, měl by si uchazeč připomenout tzv. paralingvistické prostředky, které mluvenou řeč doprovázejí, což je hlasitost verbálního projevu, výška tónu řeči a její objem. Také by si měl uchazeč dát pozor na plynulost řeči, pomlky a frázování. Co nelze úplně ovlivnit je barva hlasu a emoční náboj. „*Barva hlasu navíc nese informaci o tom, v jakém emocionálním stavu se právě mluvčí nachází. Po hlase poznáme, zda hovořící člověk je emocionálně vzrušen, je ve stresu, v depresi apod.*“¹⁴ Jakákoliv zkouška, vystoupení před cizími lidmi a právě i pohovor, u člověka vyvolává určitou stresovou situaci, ve které dochází již k zmíněnému emočnímu náboji. Aby uchazeč eliminoval takovou situaci, je dobré si před pohovorem svoji připravenou řeč nebo aspoň její základní kostru vyzkoušet před kamarády, rodinou nebo jen před zrcadlem.

S verbální komunikací úzce souvisí komunikace neverbální. Je velmi důležité, jakým způsobem uchazeč používá mimiku, gestiku, řeč pohledů a také sdělováním úpravou zevnějšku. Je totiž samozřejmé, že uchazeč na pohovor přijde slušně oblečený. Ještě dříve, než dojde k samotnému pohovoru, měl by mít uchazeč na paměti, že když vejde do místnosti, měl by mít vstřícný postoj s lehkým předkloněním směrem k osobě, ke které bude hovořit. Při podání ruky by se měl dívat druhé osobě do očí a ruku podávat ne drtivou silou, ale ani stiskem „leklé ryby.“

Typy pedagogické komunikace a jejich využití

Umění využití typů pedagogické komunikace při motivaci k volbě povolání je zárukou dobře provedené akce zacílené na uchazeče našeho středního odborného učiliště. Autoři Mareš, Křivohlavý¹⁵, charakterizují tři typy pedagogické komunikace podle přípravy. První je komunikace **detailně připravená**, na kterou se pedagogický pracovník vědomě připraví. Z hlediska náborových akcí pořádaných našim učilištěm pro žáky základních

¹⁴ MAREŠ, J., & KŘIVOHLAVÝ, J. (1989). *Sociální a pedagogická komunikace ve škole*. (str. 63) Praha: STN.

¹⁵ MAREŠ, J., & KŘIVOHLAVÝ, J. (1989). *Sociální a pedagogická komunikace ve škole*. (str. 63) Praha: STN.

škol, například při exkurzích základních škol v našem učilišti si pro komunikaci pověřený pedagogický pracovník vypracuje přípravu, v které má do detailu vypsané všechny nástroje, pomůcky, postupy atd., ale hlavně podrobně (v návaznosti na časový harmonogram exkurze) poznamenané otázky, připomínky a poznámky, které chce žákům a jejich učitelům verbálně předat. Komunikace, kterou má pedagogický pracovník, předem promyšlenou a detailně připravenou, „*má podobu téměř naprogramované komunikace*,“¹⁶ a to proto, že se provádí v nezměněné podobě.

Druhý typ komunikace je komunikace **rámcově připravená**. Tento typ komunikace je určen spíše zkušenějším učitelům, kteří jsou schopni odhadnout průběh pedagogické komunikace na základě opakujících se situací. Protože se exkurze pro základní školy osvědčily a mají velký vliv na rozhodování k volbě naší školy, jsou již několik let periodickým nástrojem pro propagaci učiliště. Díky tomu se ve stejné sestavě objevují pedagogičtí pracovníci, kteří svými letitými zkušenostmi zvládnou exkurzi s přípravou pouze v obecném rámci.

Třetím a posledním typem pedagogické komunikace je tzv. **nepřipravená komunikace**, která může nastat v jakékoliv nepředvídatelné situaci. Například, když exkurzi povede na poslední chvíli pověřený pedagogický pracovník, který nemá žádnou zkušenost s touto činností a nestihl si vypracovat přípravu. Přesto se exkurze musí uskutečnit v souladu s hlavním cílem a tím je upoutat žákovu pozornost a motivovat ho k přemýšlení o možnosti stát se budoucím žákem naší školy. Samozřejmě, že je to nestandardní nebo spíše nevhodné řešení situace, už vzhledem k plnění cílů exkurze. V těchto případech je velmi důležitá osobnost pedagogického pracovníka a jeho zkušenost v oblasti pedagogické komunikace.

Funkce pedagogické komunikace v motivačních akcích SOUs

„Pedagogická komunikace je vzájemná výměna mezi účastníky výchovně vzdělávacího procesu, která slouží výchovně vzdělávacím cílům, informace zprostředkovány

¹⁶ MAREŠ, J., & KŘIVOHLAVÝ, J. (1989). V *Sociální a pedagogická komunikace ve škole* (str. 31). Praha: SPN.

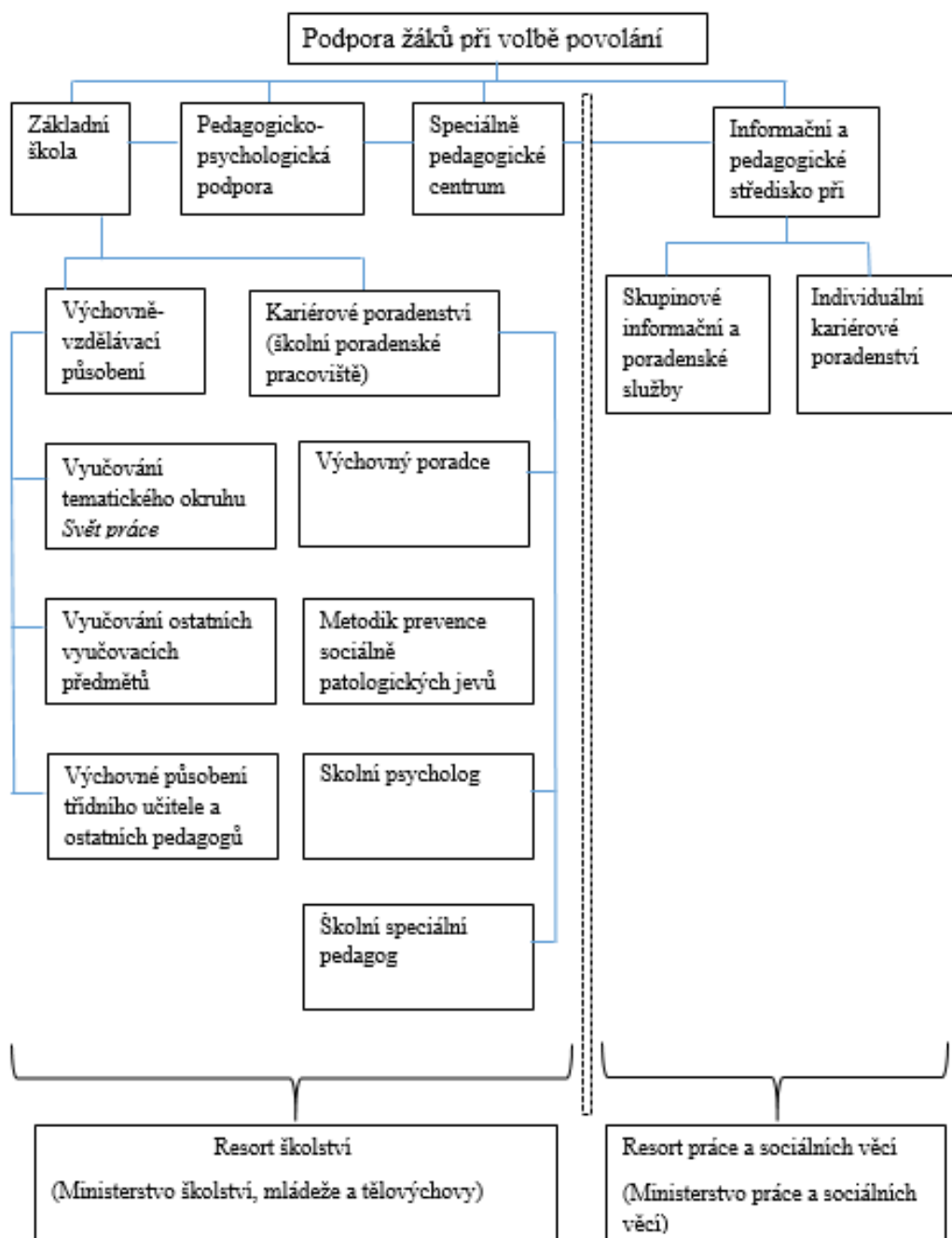
jazykovými a nejazykovými prostředky“¹⁷ Pokud by se měla funkce pedagogické komunikace rozčlenit, tak určitě na funkci **informativní**, kdy dochází k předávání určitých informací, faktů a dat mezi lidmi. Funkce informativní využíváme při motivačních akcích SOUs. Opět bych zmínil exkurze ze základních škol v našem SOUs, ale i akce s názvem „Den pro dívky“, které jsou zaměřené pro získávání většího počtu děvčat ze základních škol ke studiu na středním odborném učilišti. V rámci těchto akcí jsou děvčatům předkládány údaje tak, aby domů odcházela i s informací, že v dnešní době již nejsou střední odborná učiliště pouze chlapeckou záležitostí. Další rozčlenění pedagogické komunikace nabízí funkci **instruktivní**, neboli informační, která je obohacena o vysvětlení významu, popisu postupu a návodu, jak něco dělat. Tato instruktivní funkce je využívána při Dnech otevřených dveří, kde s pedagogickými pracovníky školy spolupracují i samotní žáci příslušných oborů. Žáci fyzicky předvádějí činnosti, které by mohly potencionální zájemce oslovit, a pedagogický pracovník dbá na správnost provedení dané činnosti a kontroluje interpretace vysvětlení významů, popisů, postupů a návodů. Zajímavou motivační vsuvkou při těchto aktivitách, je praktické zapojení přichozích návštěvníků do ukázkových činností.

Další funkcí pedagogické komunikace je funkce **manipulativně přesvědčovací**, kde je záměrem citovým působením na žáka změnit jeho názor, postoj, hodnocení a následně i jednání.

Poslední, v rozčlenění funkce pedagogické komunikace, je funkce **posilovací a motivující**, která obohacuje funkci přesvědčovací. Jde o posilování určitých pocitů sebevědomí vlastní potřebností o posilování vztahu k něčemu. Při výčtu všech uvedených funkcí pedagogické komunikace je zcela zřejmé, že jejich jednotlivé přiřazování k různým motivačním akcím pořádaným naším odborným učilištěm je pouze demonstrativní, protože tyto funkce se musí navzájem doplňovat, ovlivňovat a hlavně používat s využitím zkušeností a taktu pedagogického pracovníka.

¹⁷ MAREŠ, J., & KŘIVOHLAVÝ, J. (2009). Zestručněný distanční materiál. *Komunikace ve škole*. (str. 3) Brno: Masarykova univerzita.

2.3 Volba povolání

Obrázek: *System podpory žáků při volbě povolání*¹⁸

¹⁸ Volba povolání. *Volba povolání* [online]. 2008 [cit. 2014-01-14]. Dostupné z [www: http://www.vychova-vzdelavani.cz/uvod/](http://www.vychova-vzdelavani.cz/uvod/)

Poradenský proces na úřadech práce ČR¹⁹

Informační a poradenská střediska pro volbu povolání se nachází na každém úřadě práce. Pobočky jsou rozděleny do krajů na další kontaktní pracoviště neboli organizační složky Úřadu práce České republiky. Samozřejmě, že k individuálním konzultacím je nutné se předem objednat. Možnost kontaktovat organizační složku Úřadu práce ČR je několik. Lze to učinit telefonicky, ale i elektronicky prostřednictvím datové schránky nebo elektronické podatelny. Důležité informace ohledně hledání volných míst, hledání zájemců o práci a o Úřadech práce České republiky, zastřešuje Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí. <http://portal.mpsv.cz/>

Poradenství na základních školách

Poradenství v základních školách je jednou z důležitých služeb, které je žákům poskytováno. Ředitel školy zodpovídá za služby, které poskytují školní psycholog nebo výchovný poradce, jež spolupracují s ostatními pedagogickými pracovníky, především s učiteli pro volbu povolání, třídními učiteli, s rodiči a poradenskými institucemi Kariérového poradenství na základní škole je důležité z pohledu rozhodování žáků při výběru střední škol. Poradce doporučuje žákům typy středních škol podle náročnosti a schopnosti úspěšně zvládnout široké spektrum předmětů. Vhodnost zvolení typu středních škol jako jsou gymnázia, konzervatoře, střední odborné školy nebo střední odborná učiliště je základ pro možnost uplatnění v oboru na trhu práce.

Kariérové poradenství²⁰

Desatero kariérového poradenství pochází z návrhu koncepce Integrovaného systému kariérového poradenství. Tyto závěry zahrnují nejen nejdůležitější body koncepce, ale i návrhy a doporučení obecnějšího rázu, týkající se obsahu, cílových skupin a také metod kariérového poradenství. Závěry, neboli „desatero“ Integrovaného systému kariérového

¹⁹ Integrovaný portál MPSV. Integrovaný portál MPSV [online]. 2014, [2014-01-08]. Dostupné z [www: http://portal.mpsv.cz/](http://portal.mpsv.cz/)

²⁰ Informační Systém o uplatnění Absolventů škol. *Kariérové poradenství v podmínkách kurikulární reformy* [online]. 2014, [2014-03-03]. Dostupné z [www: http://www.infoabsolvent.cz/Rady/Clanek/7-4-02](http://www.infoabsolvent.cz/Rady/Clanek/7-4-02)

poradenství zohledňují pohledy, názory a přístupy z různých oblastí kariérového poradenství, jak z hlediska obsahového, tak i z hlediska institucionálního.

1. Klient (žák) hledá, objevuje, rozhoduje se. Kariérové poradenství má směřovat k tomu, aby se klient (žák) rozhodl sám. Jeho cílem by tedy nemělo být jen doporučování profesních a vzdělávacích možností, ale především vedení klienta při vlastním objevování.

2. Škola by měla hrát v kariérovém poradenství pro mládež hlavní roli. Ze všech poradenských subjektů je škola žákovi nejbližší. Proto by měla představovat první linii kariérového poradenství, kterou může využít každý žák. Všechny další poradenské subjekty by svými službami měly na poradenství ve škole navazovat.

3. Kariérové poradenství ve škole by mělo být provázané se vzděláváním. Předmětem vzdělávání by měla být zejména motivace k přemýšlení žáka o otázkách svého budoucího života a sebepoznávání, orientace ve světě práce a schopnost vyhledávání informací, jejich hodnocení a aplikace.

4. Kariérové poradenství ve škole by mělo být svébytným uceleným okruhem činností odlišeným od výchovného poradenství. Kariérové poradenství se svým obsahem od výchovného poradenství významně liší. Kariérové poradenství by neměl provádět jen výchovný poradce, ale tým pedagogů. Nezávislost tohoto poradenství je třeba řešit i formálním předpisem, protože stávající snížení vyučovací povinnosti je vázáno na pozici výchovného poradce. Pokud by kariérové poradenství poskytoval jiný pedagog, sníženou vyučovací povinnost by neměl.

5. Kariérové poradenství ve škole by mělo mít svého hlavního koordinátora. Náplní jeho práce by měla být především, metodická a informační podpora učitelů při realizaci tématu Člověk a svět práce a třídních učitelů v otázkách volby studia. Koordinátor by měl komunikovat s jinými poradenskými subjekty – využívat jejich služeb a komunikovat s rodiči v oblasti poradenství pro rodiče. Hlavní koordinátor by měl propagovat služby kariérového poradenství ve škole.

6. Kariérové poradenství ve škole by mělo směřovat i k rodičům. Mělo by být k dispozici rodičům řešícím problémy dalšího studia svých dětí. Mělo by jim pomáhat

při hledání vhodné vzdělávací dráhy, při motivování dětí k volbě povolání a při hledání vhodných informačních zdrojů.

7. Kariérové poradenství v IPS (Informační a poradenské středisko) Úřadu práce je nezastupitelné. Z tohoto pohledu by mělo poradenství zohledňovat možnosti profesního uplatnění. Osvědčenou formou je skupinové poradenství pro každou třídu, nejlépe již v průběhu osmého ročníku a poté i v ročníku devátém. Při návštěvě IPS ÚP ČR by žák už měl mít základní orientaci v cílech a souvislostech volby profesní a vzdělávací orientace.

8. Pro zájemce by měly být k dispozici psychologické služby. Konkrétně psychodiagnostika studijních a profesních předpokladů a poradenství pro žáky se specifickými poruchami učení.

9. Síť služeb kariérového poradenství by měla klientovi umožnit nekomplikovaný průchod ve smyslu neodmítnutí klienta. Pokud kariérový poradce sám nemůže poskytnout potřebnou podporu, měl by klientovi dát informaci, který subjekt mu tuto podporu poskytnout může. S tím souvisí nutná součinnost jednotlivých poradenských subjektů vyžadující jak vzájemnou informovanost o jejich službách, tak přímou kooperaci poradců z různých subjektů.

10. Kariérové poradenství potřebuje systematickou centrální podporu

Podpora by měla mít tři základní složky, přičemž je důležitá nadresortní koordinace centrální podpory Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstva práce a sociálních věcí. První složka by měl být podpora informační, která by měla být soustředěna nejlépe do jednoho komplexního systému, doplněna o monitoring, hodnocení a doporučování dalších produktů. Druhá složka by měla být podpora vzdělávací podobě e-learningu pro základní „know-how“ v jednotlivých tématech, kurzech zaměřených na poradenské dovednosti, komunikaci, specifiku klientů. Dále na vysokoškolské vzdělávání pro kariérové poradce. Třetí a poslední základní složkou by měla být podpora metodická pro práci s konkrétními produkty, pro rozvoj kompetencí pro kariérové rozhodování a pro specifika skupin klientů.

Kariérové poradenství v mém působení

Kariérový poradce v našem soukromém středním odborném učilišti, má trochu jiné postavení, nežli ve školách, u kterých je zřizovatelem kraj. Kariérový poradce samozřejmě, jako v ostatních školách, úzce spolupracuje se školním metodikem prevence negativních jevů, školním psychologem, třídními učiteli, učiteli jednotlivých vyučovacích předmětů, vedením školy a v neposlední řadě s rodiči žáků. Ale například na úřadě práce se aktivita kariérového poradce zredukuje pouze na tzv. kontrolní činnost a ta je činností pouze okrajovou. Vysvětlení je jednoduché. Jelikož se firma, jako zřizovatel školy, zavázala nabídnout každému úspěšnému absolventovi pracovní zařazení, má kariérový poradce za úkol zjistit, jestli je na úřadě práce zapsaný absolvent jako uchazeč o zaměstnání a to z důvodu, že by mu firma pracovní místo nenabídla. V tomto případě kariérový poradce pro přípravu a volbu budoucího povolání, kontaktuje odborný útvar „Náborové centrum“ v naší firmě, který je spolu s kariérovým poradcem školy zprostředkovatelem pro nástup absolventů. Dále kariérový poradce spolupracuje s personalistou školy a s náborovým týmem školy, s nimiž se spolupodílí na akcích, jako jsou Dny otevřených dveří, burzy středních škol, exkurze pořádané v našem učilišti pro základní školy. Tím, že se prostory našeho učiliště nacházejí přímo v areálu firmy a jak už jsem zmínil, firma se zavázala, umístit každého svého úspěšného absolventa, má kariérový poradce za úkol zjišťovat nabídku pracovních míst pro absolventy (útvar, středisko, počet míst, profese, třída práce, kontaktní osoba), seznamovat žáky s procesem nástupu žáka do firmy (identifikace s firmou, burzou práce, ...), pomáhat mu při vyřizování nástupu do firmy, informovat žáky a jejich rodiče o nástupu firmy. Nedílnou součástí činnosti kariérového poradce je kontakt s firmou při zadávání maturitních prací. Kariérový poradce organizuje pro žáky, ale i pro pedagogické pracovníky exkurze do provozů firmy. To byl výčet aktivit ve sféře profesní. Ve sféře vzdělávání poskytuje kariérový poradce informace a přihlášky žákům učebních oborů pro nástavbové maturitní studium. Pro žáky maturitních oborů poskytuje poradenství v oblasti výběru terciárního vzdělávání a taktéž poskytuje budoucím studentům patřičnou administrativní činnost.

3 PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 Vlastní výzkum

Ke zjištění výsledků v mém pedagogickém výzkumu jsem zvolil metodu techniky sběru dat pomocí dotazníkového šetření. Při sestavování dotazníků jsem se řídil doporučenými kroky z knihy *Úvod do pedagogického výzkumu* od Petra Gavory. Dotazníky jsem se snažil vytvářet tak, aby nebyly moc dlouhé a neobsahovali větší počet odpovědí, než je respondent schopný zpracovat, aniž by ho to unavovalo. Pokud by se tak stalo, mohlo by dojít k tomu, že respondent bude na otázky odpovídat laxně a tím bude výsledek zkreslený. Pokud bude respondenta dotazník zajímat, bude na něj správně namotivován, odpoví v souladu se svým smýšlením i na delší dotazník. V dotazníku jsem použil jak **uzavřené otázky**, kde respondenti odpovídali jednoznačně ANO x NE, popřípadě NEVÍM, tak **otázky otevřené**, při kterých odpovědi nelze jasně odhadnout. Využil jsem i kombinaci přechozích druhů otázek a to **otázek polouzavřených**, díky kterým mi respondenti nejdříve odpovídali jednoznačně, to znamená, jako na otázku uzavřenou a v druhé části jako na otázku otevřenou. K získání odstupňovaného hodnocení jevu jsem použil **škálované otázky**.²¹

Pro své výzkumné šetření jsem zvolil tři skupiny respondentů. První skupinu tvořili žáci devátých tříd ze základních škol v našem městě. Ve druhé skupině byli současní studenti našeho SOUs. V poslední, třetí skupině respondentů, které jsem požádal o spolupráci pro můj výzkum, odpovídali bývalí absolventi SOUs, kteří se dále věnovali nebo se ještě stále věnují terciárnímu vzdělávání. Při rozvaze, jaké respondenty oslovím, jsem předpokládal, že když druhá a třetí skupina bude z našeho SOUs, tak nebude složité respondenty oslovit. Naopak u základních škol jsem obavy měl. Přitom na základních školách byl průběh výzkumu hladký, bezproblémový. Po oslovení ředitele základní školy a s jeho následným svolením, jsem mohl s příslušným vyučujícím přímo do výuky. To byla velká výhoda. Protože jsem mohl žákům,

²¹ GAVORA, P. (2010). V *Úvod do pedagogického výzkumu* (str. 127). Brno: Paido.

respondentům, osobně představit a vysvětlit záměr výzkumu. Další výhodou mé přítomnosti ve třídě spočívala v možnosti okamžité reakce na otázky žáků při vyplňování předloženého dotazníku. Asi nejjednodušší sběr dat byl u druhé skupiny. Zde jsem také oslovil vedení našeho učiliště a pak příslušné učitele. Opět jsem využil možnosti být přítomný u vyplňování dotazníků. Zajištění respondentů pro třetí skupinu bylo nejtěžší. Počítal jsem, že veškeré kontakty na absolventy našeho středního odborného učiliště, kteří šli dál studovat na vysoké školy, lehce zjistím u příslušných pracovníků našeho SOU. Kontakty jsem sice získal, ale pouze v podobě mailových adres, které jsou již dnes technicky překonané. Díky pokroku v IT technologii, který uhnul mílovými kroky, je dnes řada mailových adres už neaktivních. Maily jsou dnes nejčastěji nahrazovány sociální sítí tzv. Facebookem, Twitterem atp. Takže mi nic jiného nezbývalo, než oslovit kolegy, jestli oni sami nemají kontakt na někoho z mých budoucích respondentů. Proto jsem také přizpůsobil úvod dotazníku. V oslovení, mimo svého představení, důvodu existence dotazníku a pokynů k vyplnění, jsem také připojil prosbu o další kontakty případných respondentů. Ukázalo se, že to byl dobrý nápad, protože respondenti pochopili závažnost výzkumu a ochotně spolupracovali. Nejen že mi posílali kontakty na své kolegy, ale v některých případech jim dotazníky přeposlali přímo. Návratnost vyplněných dotazníků byla u první i druhé skupiny stoprocentní. Bylo to díky tomu, že jsem mohl být u vyplňování přítomný. U třetí skupiny byla návratnost téměř 74%.

3.2 Předvýzkum

Při vyplňování první verze dotazníku, pro první skupinu respondentů, jsem provedl sondu v části třídy, v jedné učebně výrobní skupině, prvního ročníku maturitního oboru průmyslový logistik. Některé otázky jsem upravil a návrh podoby dotazníku zkontroloval s kolegy. Konečnou formu dotazníku jsem otestoval opět u prvního ročníku, ale nyní pro změnu u tříletého učebního oboru. Při zpětné vazbě, vysvětlování znění jednotlivých otázek, jsem došel k názoru, že bude vhodné, abych byl přítomen u zadávání samotných dotazníků v dané základní škole. Jednak je možnost upřesnit pokyny k vyplňování, a pak je také zaručená stoprocentní návratnost.

Díky provedení předvýzkumu dotazníku pro třetí skupinu respondentů, jsem zjistil věcné chyby, ale i chyby technické povahy. Tato zpětná vazba mi pomohla dotazník

upravit do konečné podoby. Před provedením předvýzkumu jsem si zkusil dotazník v tištěné formě vyplnit osobně. Při tom jsem nenašel žádnou závažnější chybu. Tu mi našli až respondenti, kterým jsem dotazník zadal v elektronické podobě. U otázky č. 1 byl špatný formát třetího políčka pro uvedení věku. Políčko bylo aktivní, ale jen pro text, nikoliv pro vepsání hodnoty věku. Hledání jiného způsobu udání věku by mohla respondenta zdržovat a v horším případě i odradit od dokončení dotazníku. Díky předvýzkumu mi respondenti navrhli, pro lepší přehled, rozvrhnout otázky tak, aby se políčka pro odpovědi nevyskytovala na jiném listu, než otázka na ně. Z toho důvodu jsem musel na prvním listě zvětšit velikost odstavců mezi oslovením, první a druhou otázkou. Jedna z obsahových chyb, na kterou jsem přišel zpětnou vazbou předvýzkumu, bylo opomenutí v pokynech k vyplňování dotazníku. V oslovení, kde jsou pokyny popsány, jsem neuvedl možnost více odpovědí u otázek č. 3 a 6. U těchto otázek by došlo ke zkreslení skutečností při vyhodnocování dotazníku. Jelikož jsem dotazníky posílal mailem a v motivačním úvodu prosil respondenty o další kontakty na potencionální respondenty, přidal jsem do úvodu svoji mailovou adresu.

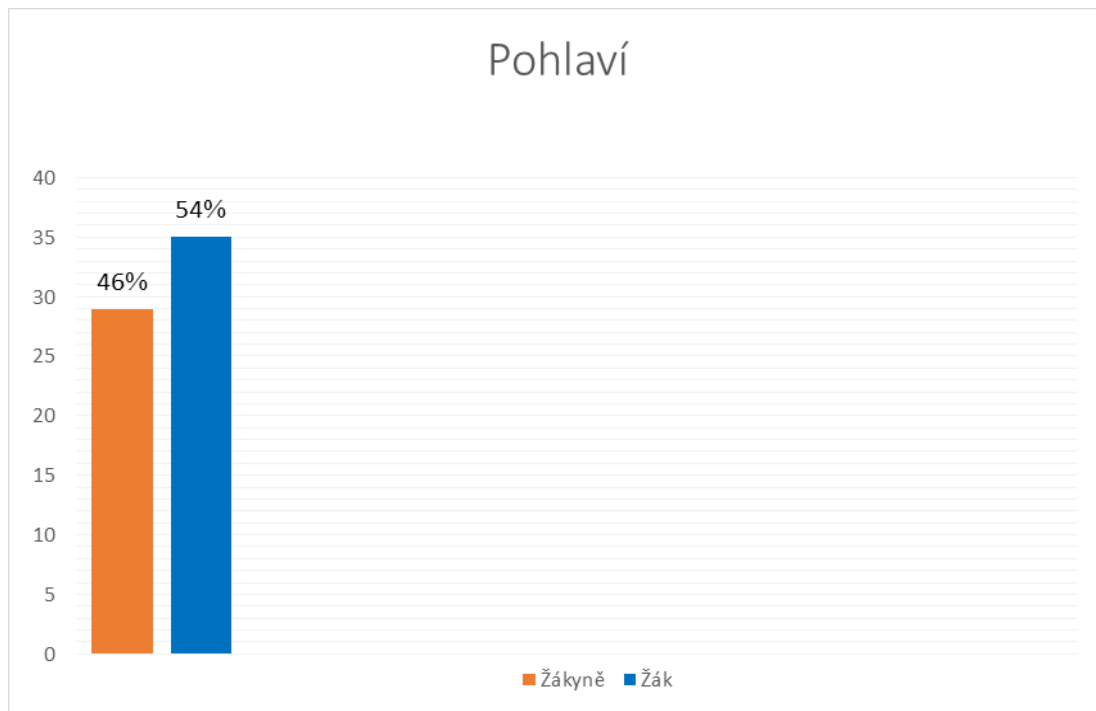
3.3 Výsledky

Dotazník pro první skupinu respondentů

- skupina žáků devátých tříd ze základních škol v našem městě.

Z absolutního počtu 64 žáků u první skupiny respondentů, odpovídali žáci ze dvou základních škol v městě Mladá Boleslav. V první základní škole jsem oslovil osmnáctičlennou třídu devátého ročníku. Ve druhé mnou navštívené základní škole dotazníky vyplňovaly dvě třídy žáků devátých tříd v celkovém počtu čtyřiceti šesti žáků.

Otázka č. 1

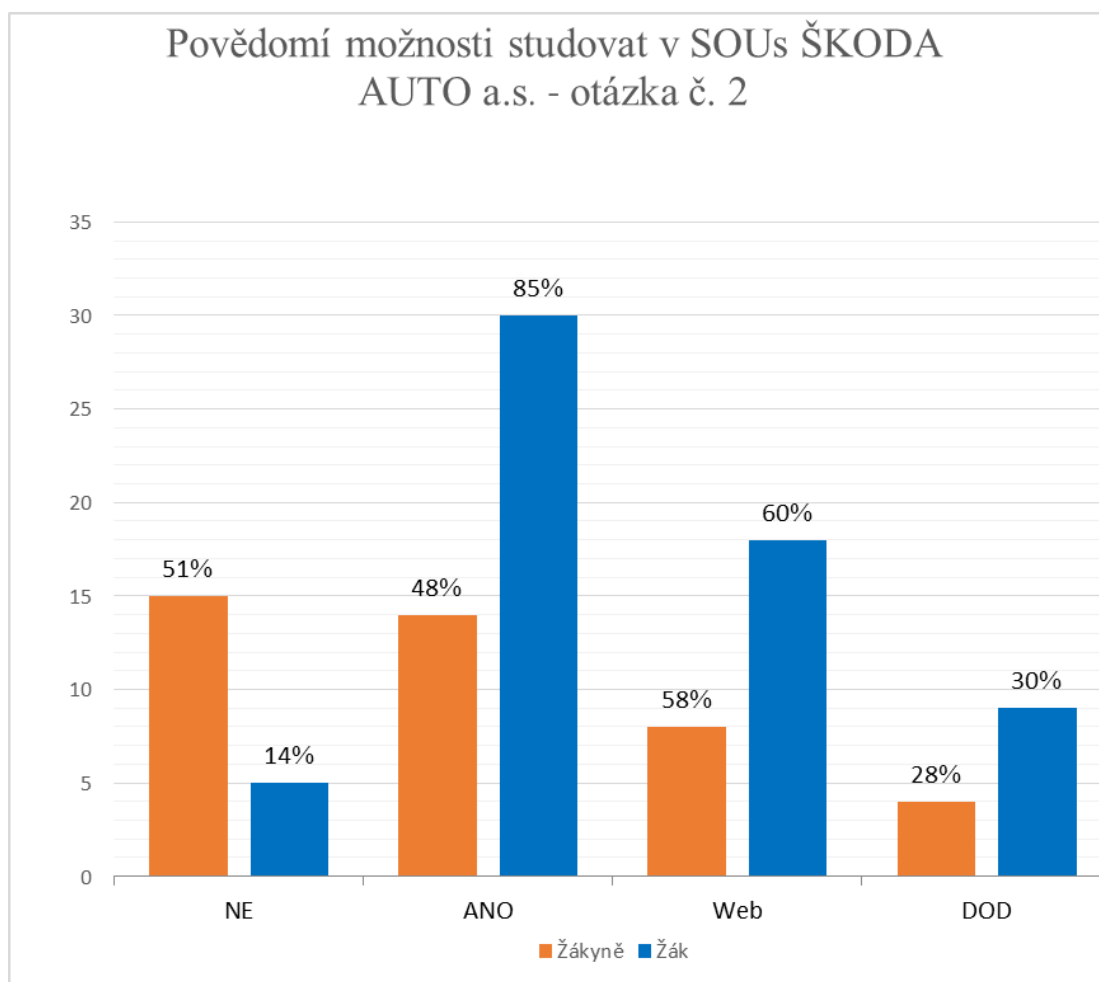

Graf č. 1

První otázku jsem položil z důvodů zjištění rozdílu v počtu mezi žákyněmi a žáky. Otázku jsem opatřil jednou uzavřenou položkou. Z této otázky vyplynul pouze 8% rozdíl v počtu mezi žákyněmi a žáky. Z pohledu základních škol to není nijak zvláštní rozdíl, ale z mého pohledu učitele odborného výcviku je to rozdíl nezvyklý.

Otázka č. 2

Slyšel (a) jsi o možnosti studovat v SOUs ŠKODA AUTO a. s.?

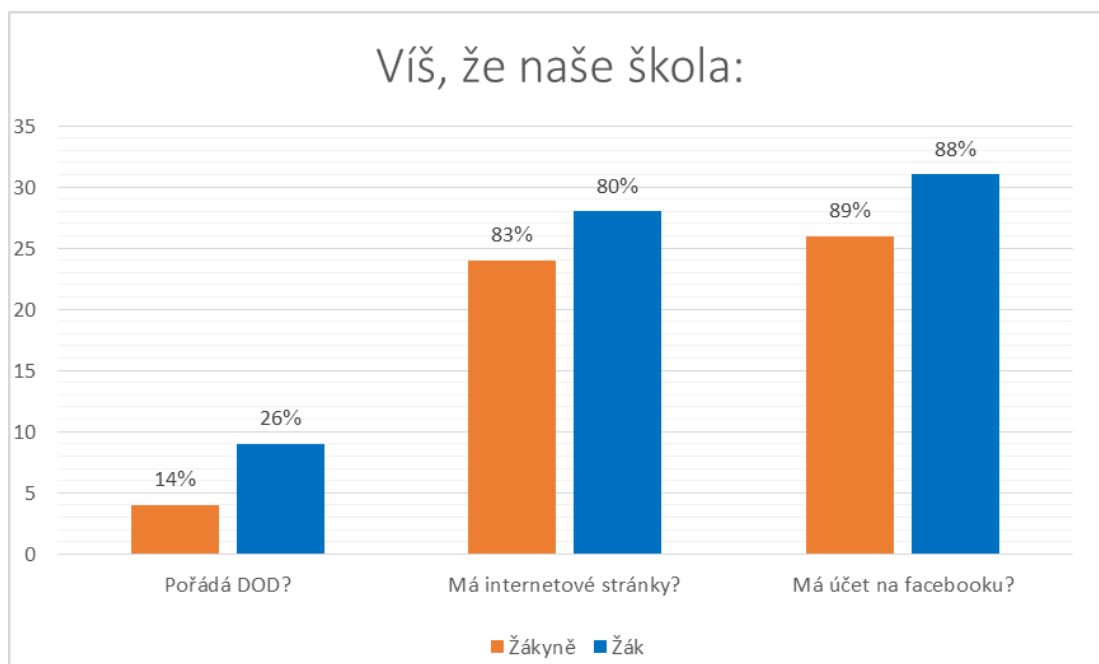
Graf č. 2

Tuto otázku jsem zvolil, abych zjistil, v jaké míře vědí o studiu SOUs chlapci a děvčata základních škol. V dotazníku jsem použil jednu uzavřenou položku „NE“ a jednu polouzavřenou položku „ANO,“ díky které jsem měl získat informaci jakým způsobem se respondenti dozvěděli o možnosti studia v SOUs. Podle vyhodnocení této otázky je zřejmé, že chlapci mají o 37% větší povědomí o možnosti studia v našem učilišti, než děvčata. Mezi děvčaty je to téměř vyrovnané. Z polouzavřené otázky jsem zjistil, že pro žáky základních škol jsou nejčastěji používaným zdrojem informací webové stránky

středních škol. Webové stránky se umístily na prvním místě před nejpoužívanější formou propagace středních škol – Dnem otevřených dveří.

Otázka č. 3

Víš, že naše škola pořádá: Dny otevřených dveří? Spravuje internetové stránky? Má Facebookový účet?

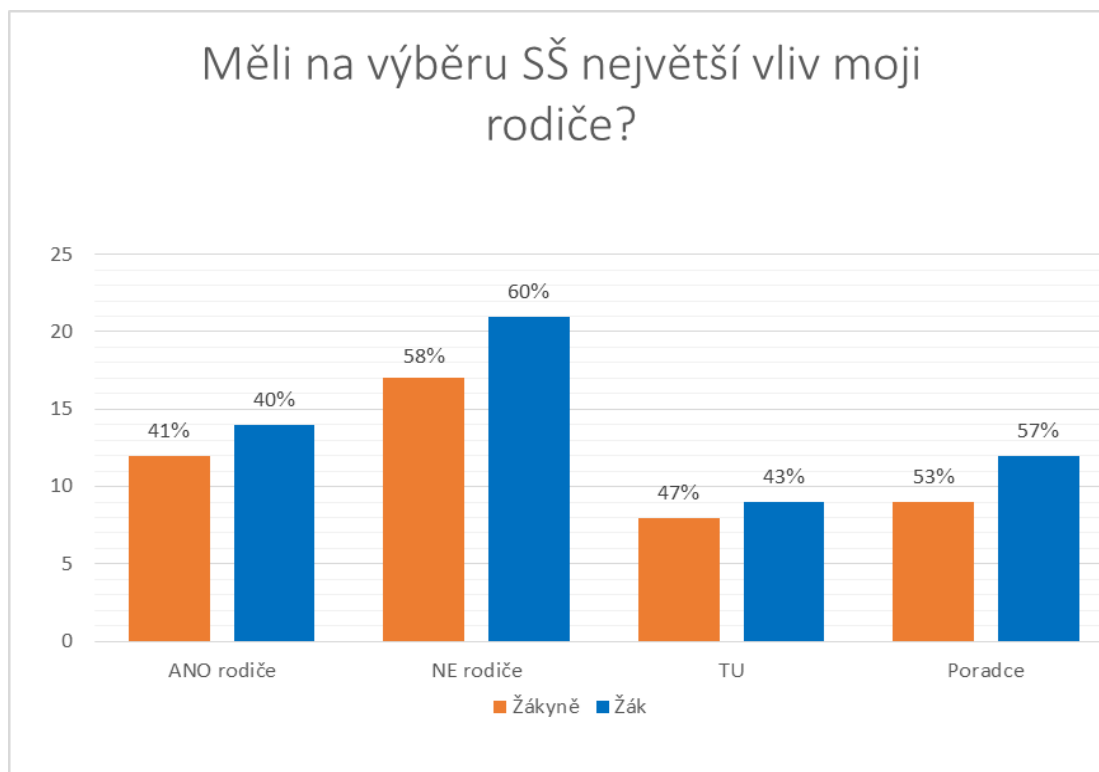

Graf č. 3

Třetí otázku jsem položil ze dvou důvodů. První důvod, jako reakci na negativní odpověď v otázce č. 2 a druhý, jako propagaci našeho středního odborného učiliště. Při rozvaze nad zhotovením otázky jsem váhal, jestli má význam pokládat otázku ohledně povědomí o účtu Facebooku, když s položkou o známosti webových stránek spolu přímo souvisejí. Rozhodnutí pro umístění položky o účtu Facebooku mi napověděl předvýzkum, ze kterého vyšlo najevo, že ne všichni, kteří navštěvují webové stránky, mají automaticky i účet na Facebooku. Výsledky demonstrují podvědomí žáků o naší škole a potvrzují výsledky předešlé otázky č. 2

Otázka č. 4

Měli na výběru střední školy největší vliv moji rodiče?

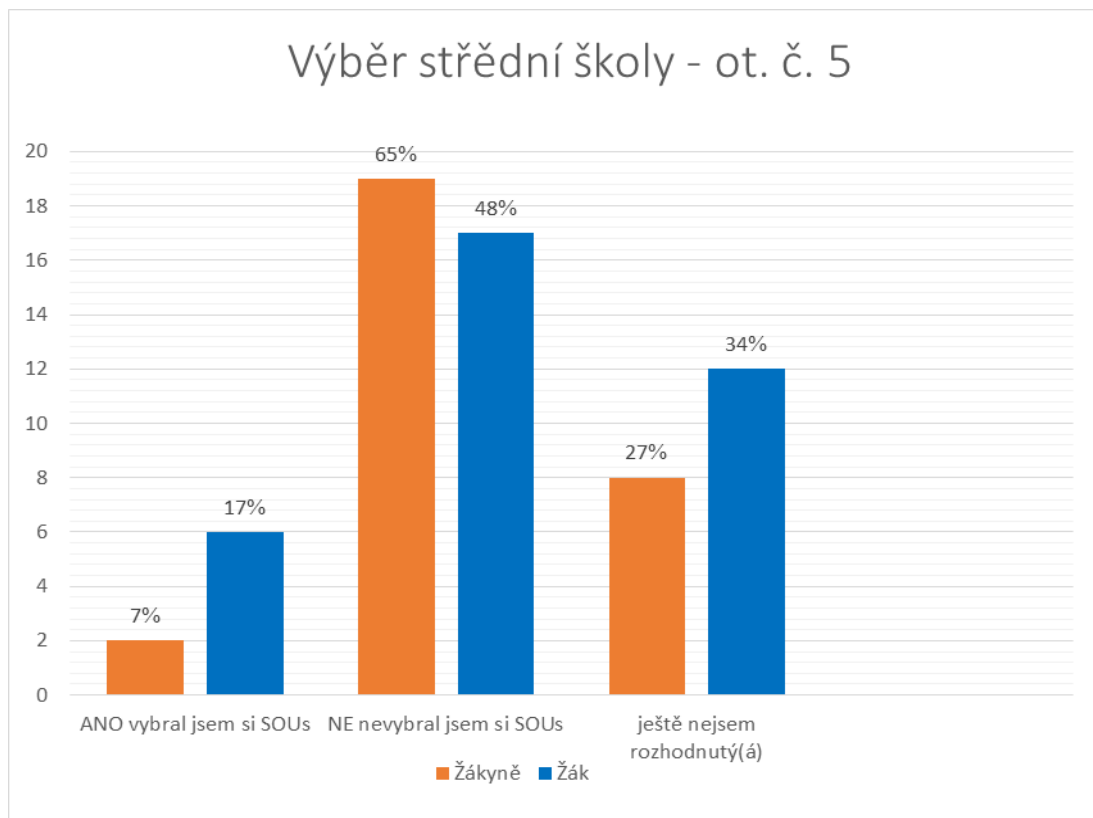

Graf č. 4

Výsledky čtvrté otázky mě hodně překvapily. Předpokládal jsem, že v odpovědích budou jasně figurovat rodiče. Překvapivě skončili až na pomyslném bronzovém místě. Předstihl je třídní učitel, který získal druhé místo. Podle odpovědí měl na žáky, největší vliv při výběru střední školy, výchovný poradce. Toto vítězství výchovného poradce si vysvětluji dvěma důvody. První důvod by mohl být ten, že žáci vyplňovali dotazník při mé účasti (cizího člověka) a zároveň při účasti „svého“ vyučujícího, proto by mohl vyhrát „jejich“ vyučující. Samozřejmě, že tímto nechci, znehodnotit poradenskou činnost v dané základní škole, ale bylo by zajímavé, kdyby stejný dotazník mohli žáci vyplňovat sami v soukromí ve stoprocentní anonymitě. Druhý důvod vidím v sociálním zázemí respondentů. Zástupkyně ředitele školy mi doporučila, abych otázku č. 3, kde figurují rodiče, zestručnil pouze na termín rodič, z důvodů velkého počtu rozvedených rodičů.

Otázka č. 5

Pokud sis už vybral (a) střední školu, jedná se o SOUs ŠKODA AUTO a.s.?

Graf č. 5

V této otázce jsem použil jednoduché uzavřené otázky. Vyhodnocení mě malinko znepokojilo, jelikož jsem doufal ve vítězství našeho učiliště. Ale vzhledem k tomu, že se ještě 34% žáků a 27% žákyně nerozhodlo, pevně věřím, že i má návštěva mohla přispět k budoucímu rozhodnutí k volbě naší školy.

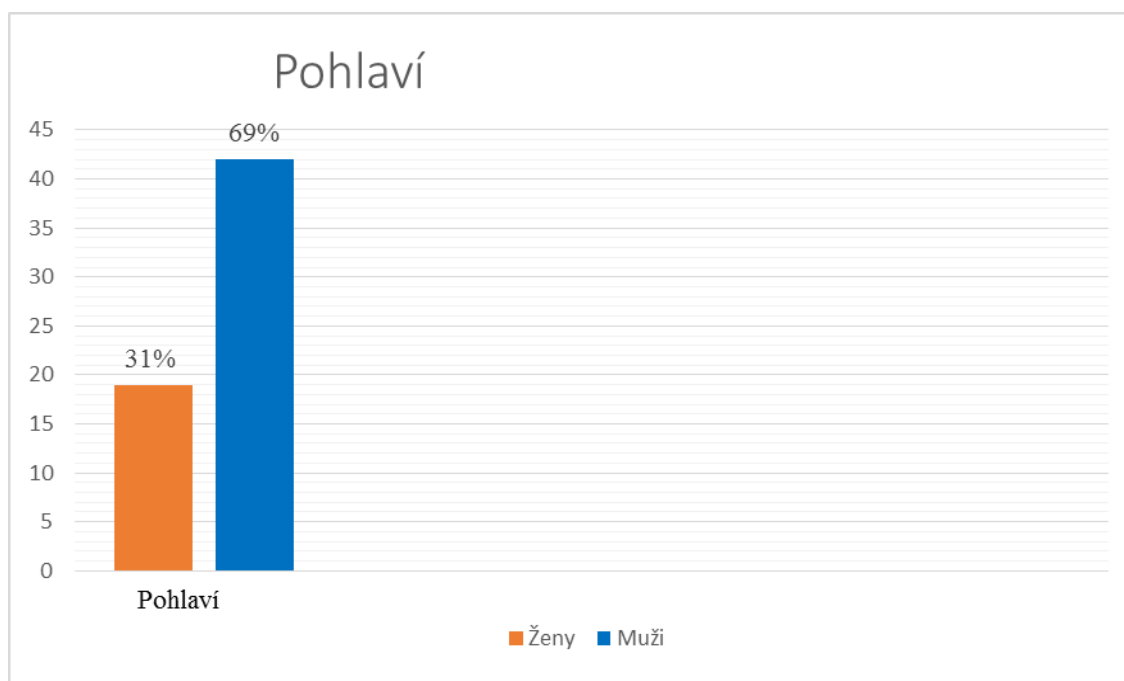
Dotazník pro druhou skupinu respondentů

- současní studenti našeho SOUs

Ve druhé skupině respondentů, dotazník vyplňovalo 61 žáků, ze šesti učebně výrobních skupin maturitního oboru průmyslový logistik z mladoboleslavského Středního učiliště strojírenského.

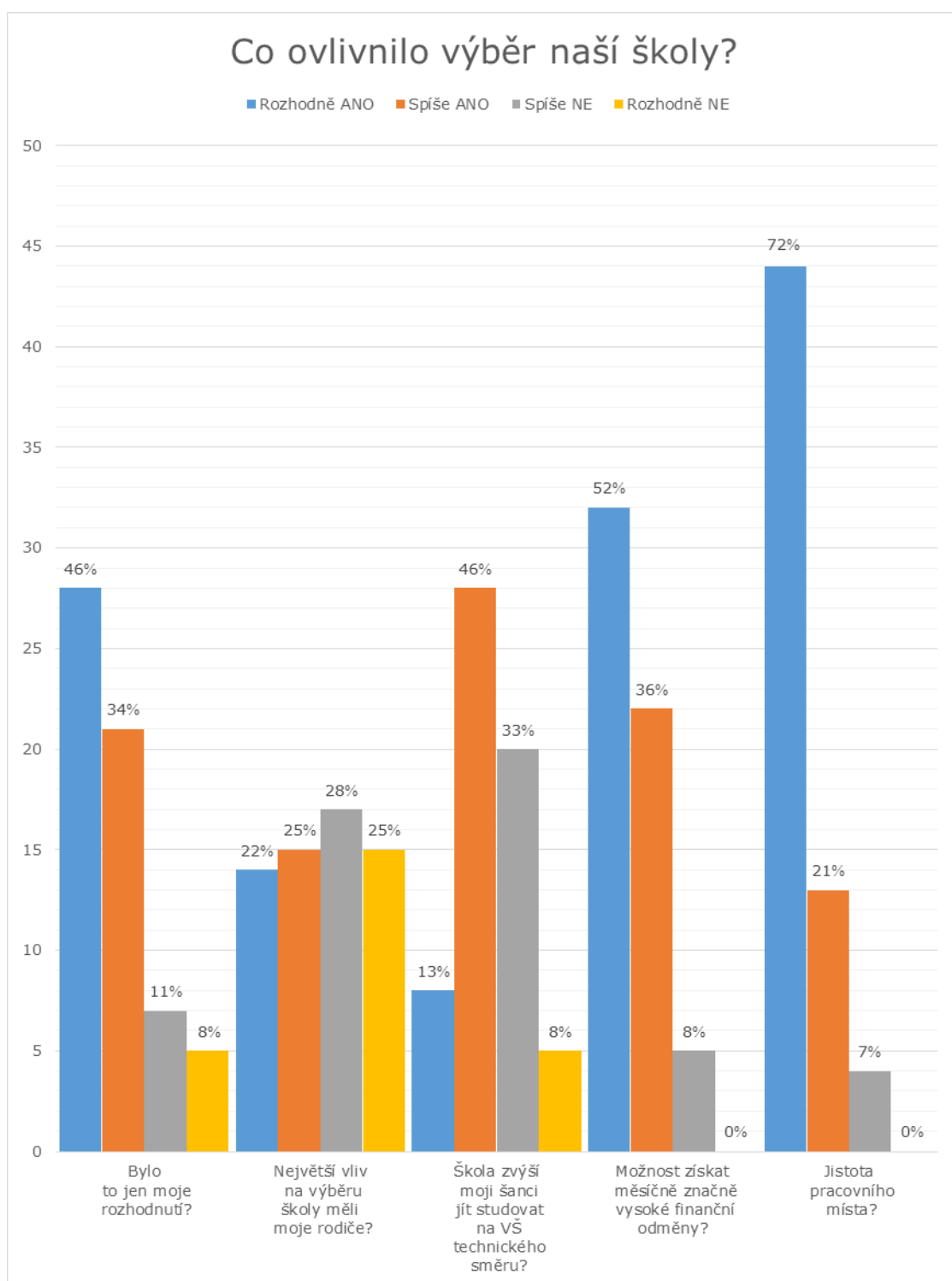
Otázka: co ovlivnilo výběr naší školy?

Položka č. 1

Graf č. 6

Tuto položku jsem vytvořil pomocí uzavřené otázky. Z položky vyplynul osmatřiceti procentní rozdíl v počtu dotazovaných mezi děvčaty a chlapci. Z pohledu učitele odborného výcviku strojírenského učiliště je tento rozdíl zajímavý, pro velký počet děvčat. Je to dobrý výsledek vynaloženého úsilí našich náborových pracovníků, kteří pro získání většího počtu dívek, organizují náborovou akci „Den pro dívky“.

Graf č. 7

Otázku pro druhou skupinu respondentů „Co ovlivnilo výběr naší školy?“ jsem položil pomocí dotazníku, který obsahoval pět položek. Pro odpovědi jsem využil škálované

otázky.²² U dotazovaných žáků zvítězila skutečnost jistoty pracovního místa ve firmě. Vítězství této položky nebylo žádné překvapení, protože najít uplatnění po absolvování školy je v dnešní době velmi těžké. S minimálním rozdílem pěti procentních bodů získala druhé místo možnost dosáhnout měsíčně značně vysoké finanční odměny. Jako třetí nejčastější odpověď žáci uváděli, že výběr našeho učiliště byl výhradně jejich rozhodnutím.

Dotazník pro třetí skupinu respondentů

- absolventi SOUs dále věnující se terciárnímu vzdělávání.

Z celkového počtu pětáctyřiceti oslovených vysokoškoláků mi vyplněné dotazníky vrátilo jednatřicet respondentů. Podle typů vysokých škol nejvíce studentů nastoupilo do veřejných vysokých škol²³ zastoupených: **UK** – Univerzita Karlova v Praze, **TUL** – Technická univerzita Liberec, **MÚVS** – Masarykův ústav vyšších studií, veřejná vysoká škola univerzitního typu se sídlem ČVUT v Praze.²⁴ Zbytek respondentů uvedlo dvě vysoké školy, které podle typu, patří do soukromých vysokých škol²⁵. Jsou to: **ŠAVŠ** – ŠKODA AUTO Vysoká škola o. p. s. se sídlem v Mladé Boleslavi a **UJAK** – Univerzita Jana Amose Komenského Praha, s. r. o.

²² GAVORA, P. (2010). Úvod do pedagogického výzkumu (str. 105-122). Brno: Paido.

²³ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Veřejné vysoké školy* [online]. 2014, [2014-03-22]. Dostupné z [www: http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/verejne-vysoke-skoly-4](http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/verejne-vysoke-skoly-4)

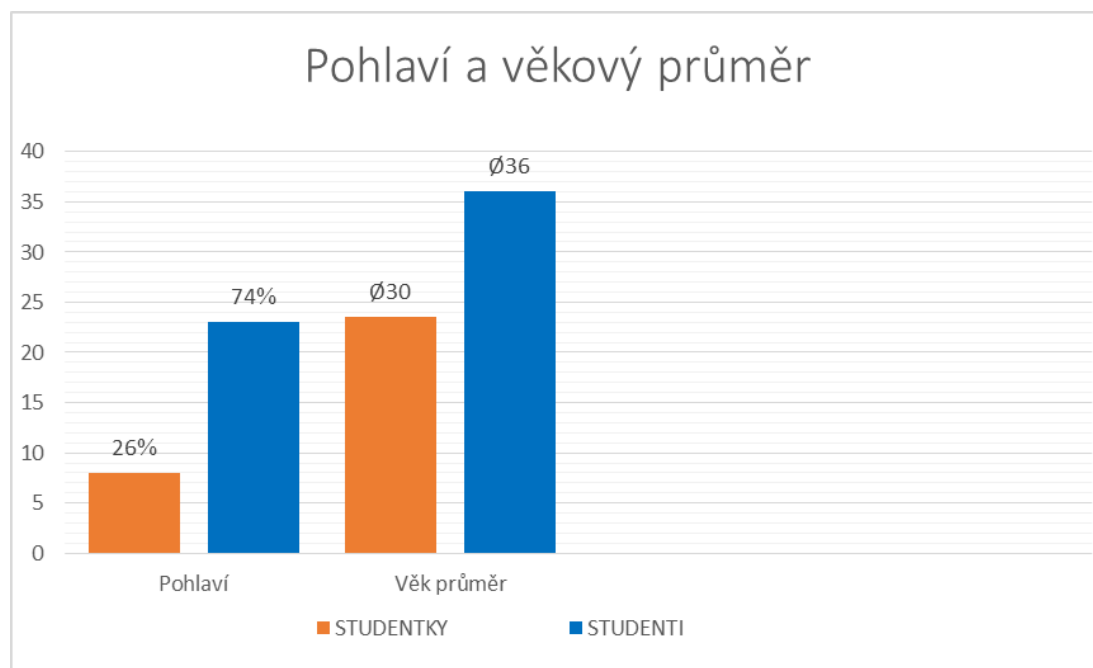
²⁴ České vysoké učení technické v Praze. *Vnitřní předpisy Českého vysokého učení technického v Praze* [online]. 2014, [2014-03-22]. Dostupné z [www: https://www.cvut.cz/documents/10552/0b61f31c-bc2f-4473-b355-ade4627c330b](https://www.cvut.cz/documents/10552/0b61f31c-bc2f-4473-b355-ade4627c330b)

²⁵ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Soukromé vysoké školy* [online]. 2014, [2014-03-22]. Dostupné z [www: http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/soukrome-vysoke-skoly](http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/soukrome-vysoke-skoly)

Otázka č. 1

Pohlaví a věk

Grafické vyjádření otázky č. 1

Graf č. 8

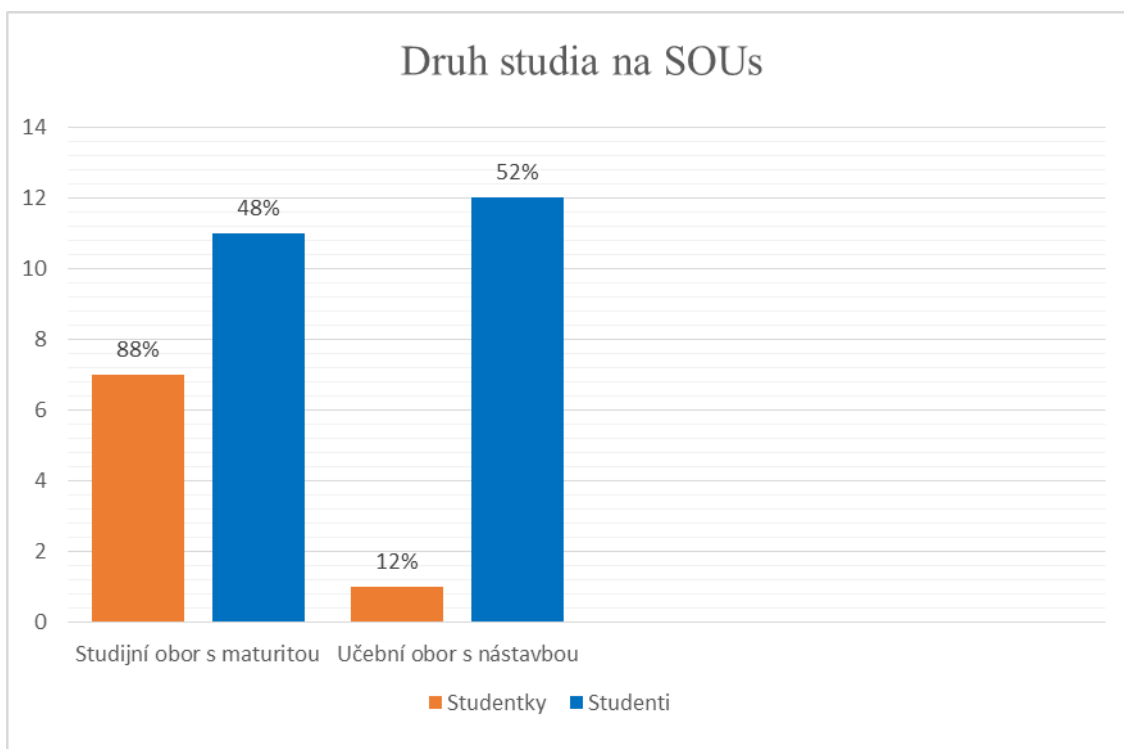
Otázka číslo jedna se mi vytvářela velmi lehce, protože jsem použil „*faktografické údaje*.“²⁶ Uzavřenou otázku pohlaví jsem položil záměrně z důvodu porovnání názorů, postojů, motivů apod. mezi studentkami a studenty. V položce pohlaví je rozdíl mezi ženami a muži, s přihlédnutím, že se jedná o absolventy středního odborného učiliště, adekvátní. Z výsledku věkového průměru vyplývá skutečnost, že ženy volí studium vysoké školy dříve, než muži. O jednom z důvodů proč tomu tak je, vypovídá výsledek následující otázky, kde studentky volí na střední škole přímou čtyřletou cestu pro získání maturitního vysvědčení, na rozdíl od mužů, kteří nejdříve absolvují tříleté vyučení v oboru a po té dvou nebo tříletou maturitní nástavbu.

²⁶ GAVORA, P. (2010). V Úvod do pedagogického výzkumu (str. 124). Brno: Paido.

Otázka č. 2

Jaký jste absolvoval druh studia na SOUs?

Grafické vyjádření otázky č. 2

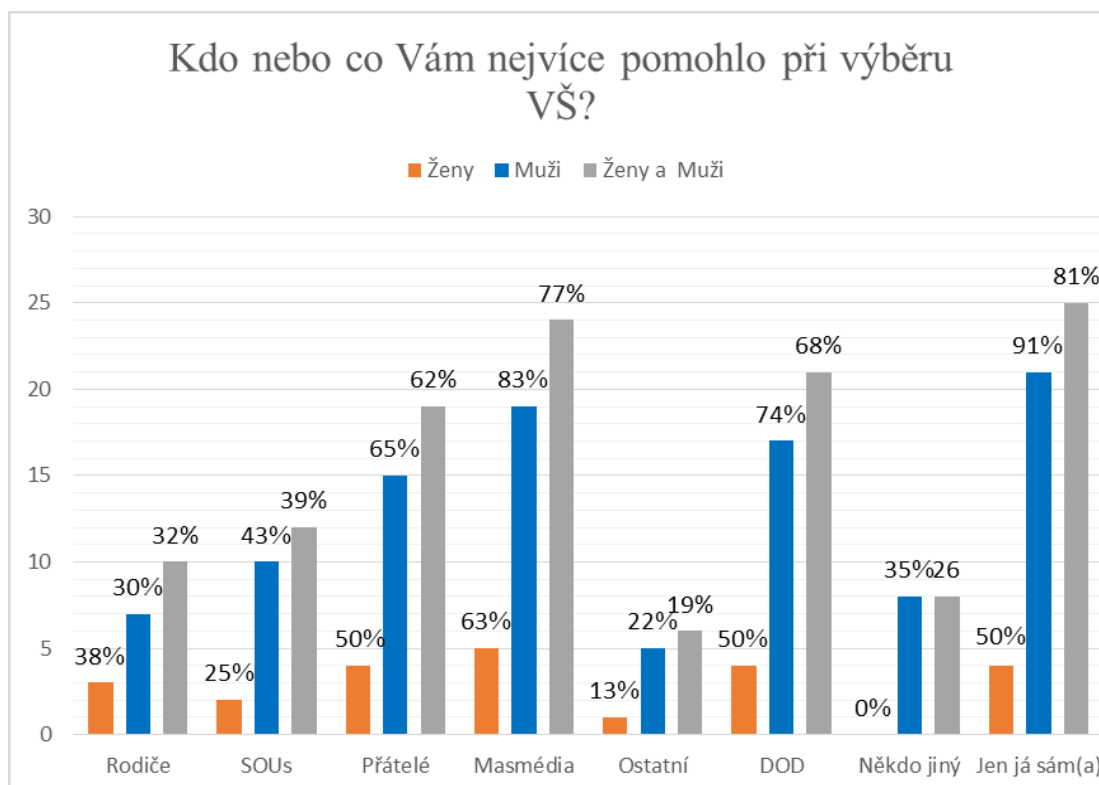
Graf č. 9

Tuto uzavřenou otázku jsem položil, abych zjistil počty nástupu mezi klasickým čtyřletým maturitním oborem a oborem s výučním listem s následným nástavbovým studiem. Podle výsledku otázky je jasným ukazatelem to, že dívky volí spíše maturitní obor přímo, než zdouhavější cestu k maturitnímu vysvědčení přes tříletý obor s následnou nástavbou.

Otázka č. 3

Kdo nebo co Vám nejvíce pomohlo při výběru VŠ?

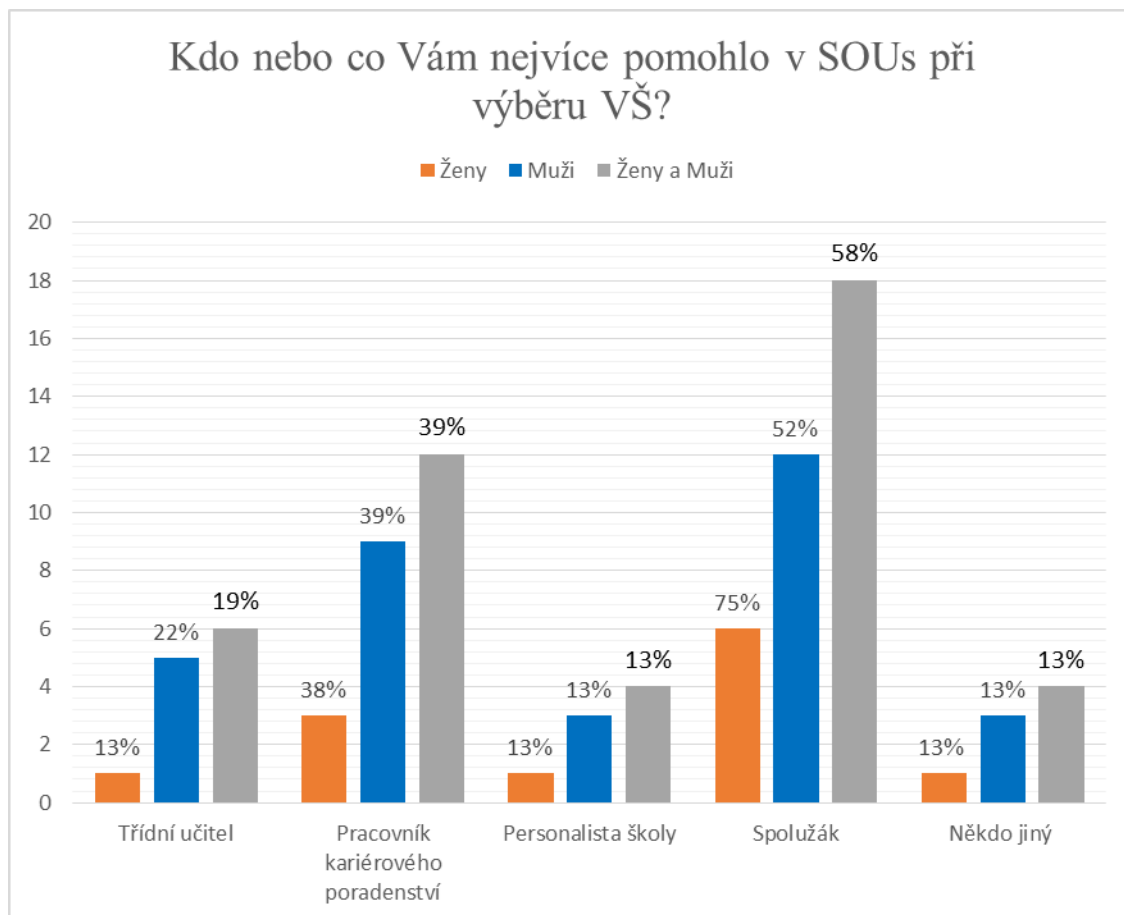
Grafické vyjádření otázky č. 3

Graf č. 10

U této otázky, jsem v pokynech k vyplňování dotazníku musel uvést možnost označení více odpovědí, aby nedošlo ke zkreslení skutečností při vyhodnocování dotazníku. Dále jsem otázku graficky upravil tak, aby zadání dotazu a odpovědi byly na jedné stránce pro lepší přehled respondenta. Tuto otázku jsem položil z důvodu, abych zjistil, co nebo kdo se zhostil pozice poradce při výběru vysoké školy. Dále mě zajímal rozdíl mezi muži a ženami. Při zpracování odpovědí jsem zjistil, že se muži při výběru vysoké školy, nejvíce spoléhali sami na sebe, přičemž největší inspiraci hledali na internetu, při dnech otevřených dveří a u svých přátel. Výsledky u žen jsou stejné jako u mužů pouze ve vlivu internetu, jinak oproti mužům jsou ostatní výsledky ve vzácné shodě.

Kdo nebo co Vám nejvíce pomohlo v SOUs při výběru VŠ?

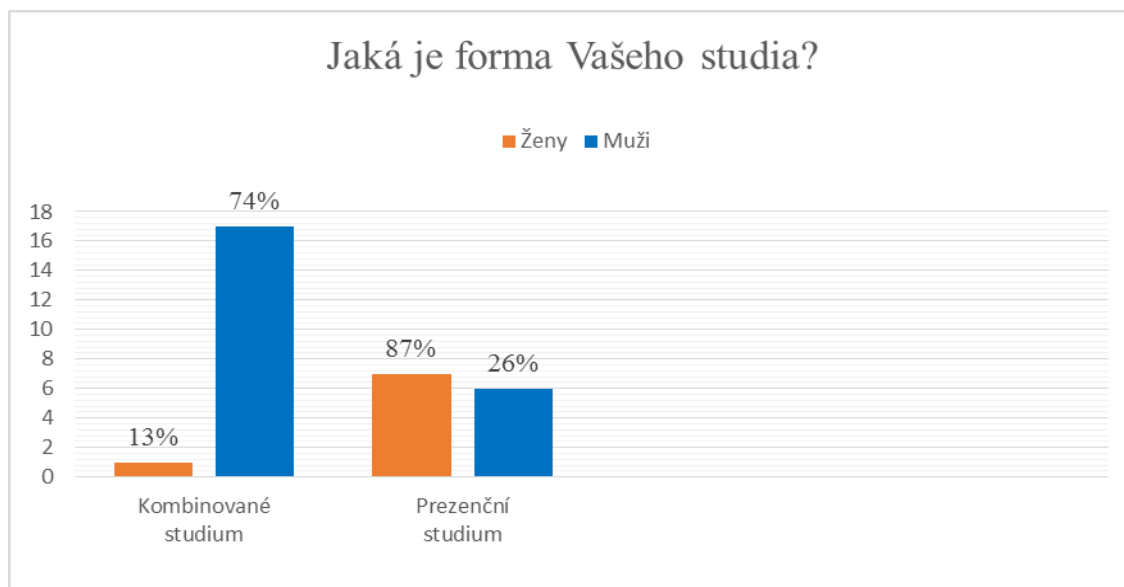

Graf č. 11

Záměrem položení této otázky bylo zjištění, kdo se z učiliště zasloužil o „poradenství“ ohledně výběru vysoké školy. Celkové výsledky vypovídají o největších zásluhách z řad spolužáků. Druhý v pořadí se osvědčil pracovník kariérového poradenství a třetí v pořadí ve vlivu na výběr, skončil třídní učitel. Z grafu je patrný rozdíl mezi muži a ženami. U žen, jako poradci, zvítězili spolužáci o 23%, naopak vliv třídního učitele byl o 9% menší než u mužů.

Otázka č. 4 Jaká je (byla) forma Vašeho studia?

Grafické vyjádření otázky č. 4

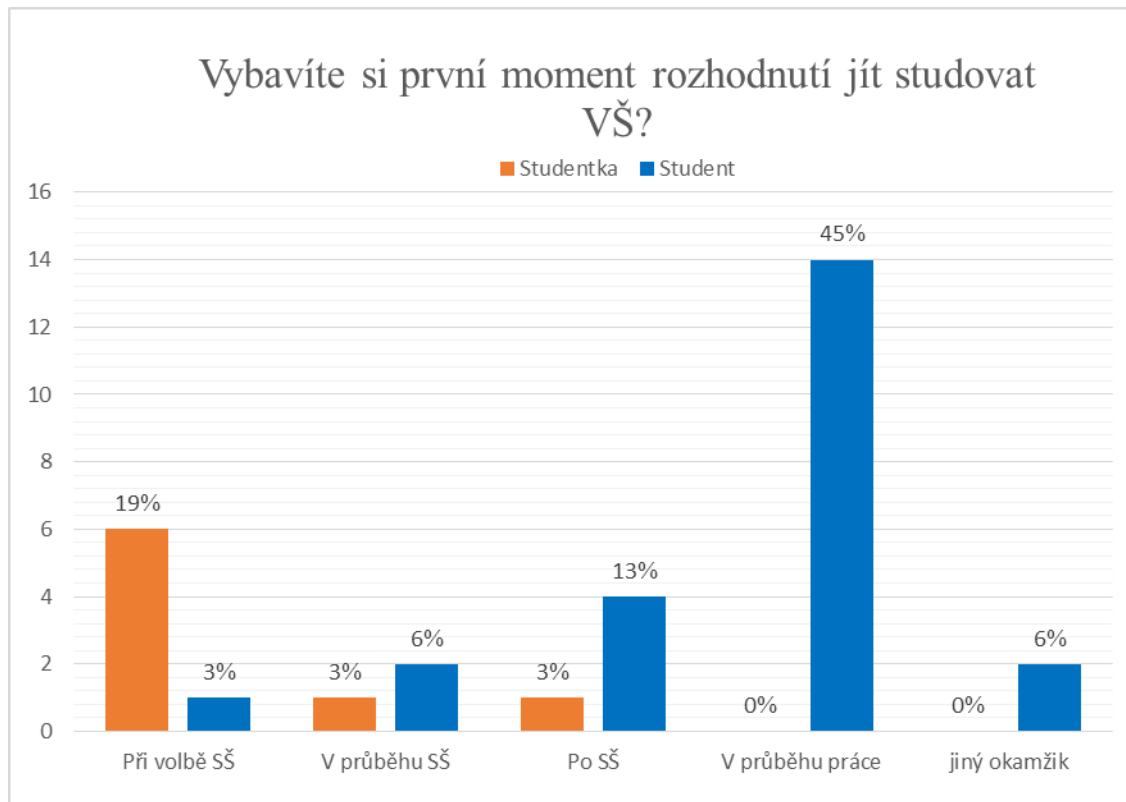

Graf č. 12

Uzavřená otázka pro potvrzení domněnky, že k distančnímu studiu, hlásí především jedinci, kteří jsou zařazeni do probíhajícího pracovního procesu. Výsledek této otázky s převahou potvrdil tvrzení, že absolventi učiliště nejdříve využijí jistoty pracovního zařazení a až po té nastupují do terciárního vzdělávání v kombinovaném studiu. U této otázky nebylo těžké hypotézu potvrdit, protože jistota přímo po absolvování učiliště je velkým lákadlem, ale také praktickým rozhodnutím. Protože bohužel stále platí, že pokud absolvent nenastoupí do firmy ihned po ukončení učiliště, garantovaná výhoda prvního nástupu zaniká a to i v případě, že se jedná o jakékoliv další studium mimo Středního odborného učiliště strojírenského. Zjednodušeně řečeno, jestliže jde absolvent učiliště dále studovat, pak mu jistota zařazení do pracovního procesu zaniká.

Otázka č. 5 Vybavíte si první moment rozhodnutí jít studovat VŠ?

Grafické vyjádření otázky č. 5

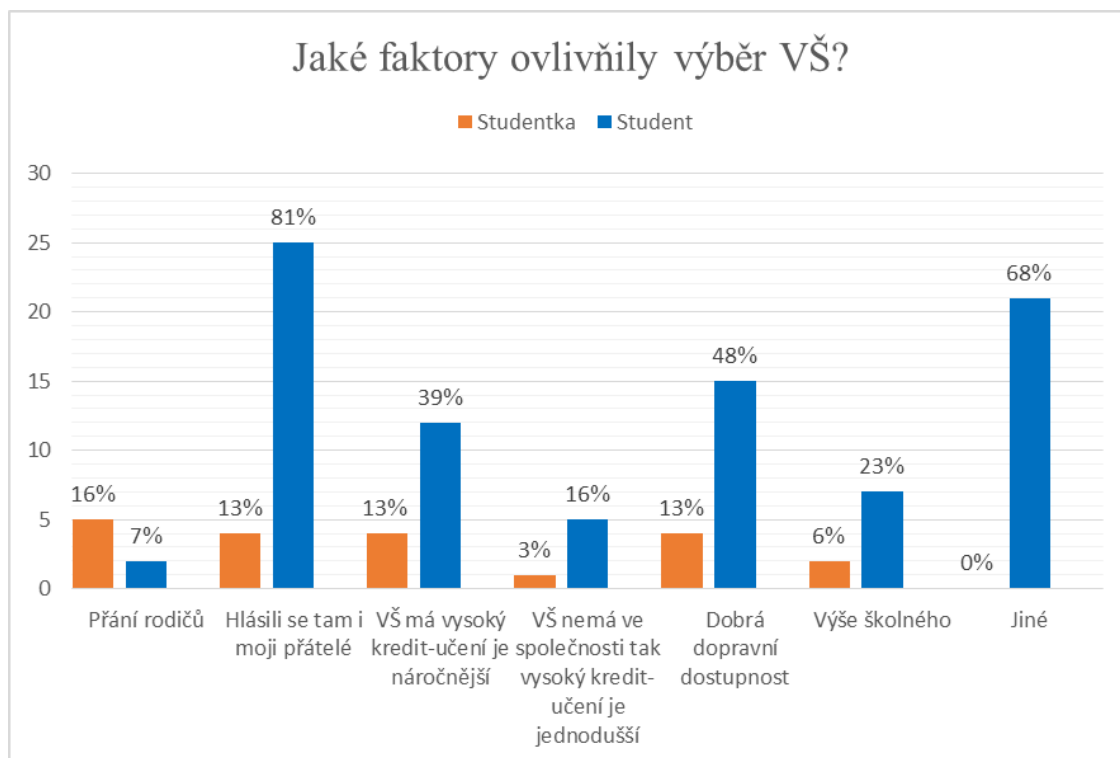

Graf č. 13

Otázka obsahuje čtyři položky s uzavřenými otázkami a jednu položku s polouzavřenou otázkou. Tuto otázku jsem zvolil pro zjištění, jestli je naše učiliště tzv. vstupenkou pro další terciární vzdělávání. U této otázky jsou zajímavé odpovědi hlavně u první a poslední položky. Z první položky je zřejmé, že si děvčata s převahou vybrala SOUs s jasným cílem dalšího studia vysoké školy. Naopak u chlapců měl od začátku jasno pouze jeden. Poslední položka, která je tvořena z polouzavřené otázky, nabídla dvě odpovědi, kde respondenti uvedli, že rozhodnutí studovat na vysokou školu padlo až při celoživotním vzdělávání.

Otázka č. 6 Faktory ovlivňující výběr VŠ

Grafické vyjádření otázky č. 6

Graf č. 14

V této otázce jsem podruhé uvedl možnost vybrat si více možností najednou. Z pohledu ovlivnění výběru vysoké školy respondenti nejvíce, v jednaosmdesáti procentech, uváděli skutečnost, že se ke studiu hlásili díky svým přátelům. Na druhém místě, s šedesáti osmi procenty, respondenti uváděli, v položce jiné, tu skutečnost, že je k rozhodnutí jít studovat vedlo přání nebo i nařízení jejich vedoucích. Dalším důležitým kritériem byla dobrá dopravní dostupnost.

Závěr

Motivace k výběru střední školy s výhledem na volbu povolání je pro žáky základních škol velmi důležitá a souvisí s nejzásadnějším rozhodnutím v jedné z etap lidského života. Díky závažnosti této problematiky jsem se pokusil tomuto tématu věnovat ve své bakalářské práci.

Práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. V teoretické části jsem se zaměřil na pojmy a definice v oblastech motivace, komunikace a poradenství, související s volbou střední školy a s výhledem na zařazení do pracovního procesu.

V praktické části jsem se, pomocí dotazníkového šetření, zabýval motivací k volbě studia mladoboleslavského Středního odborného učiliště strojírenského v souvislosti na uplatnění po jeho absolvování. Výzkum jsem zaměřil na tři skupiny z celkového počtu sto padesáti šesti respondentů. Tím, že jsem zvolil tři skupiny respondentů, jsem získal tři věkové kategorie, které mi poskytly jiné, rozšiřující pohledy v rozhodování vzhledem k jejich budoucnosti.

První skupinu respondentů tvořili žáci devátých tříd mladoboleslavských základních škol. U této skupiny se mi nepotvrdil můj předpoklad, že u žáků základních škol při výběru střední školy jsou hlavními motivátory a poradci jejich rodiče. Výsledky ukázaly, že se této pozice lépe zhostili výchovní poradci před třídními učiteli mnou navštívených škol. Dalším důležitým motivačně informačním nástrojem se při výzkumu ukázal internet, a to v podobě webových stránek SOUs a sociální sítě Facebook, který spravují žáci učiliště.

Ve druhé skupině respondentů odpovídali současní studenti mladoboleslavského Středního učiliště strojírenského, u kterých výběr našeho učiliště nejvíce ovlivnily skutečnost jistoty pracovního místa ve firmě a možnost dosáhnout vysoké měsíční finanční odměny, která může činit, po dobu čtyřletého studijního maturitního oboru, až sto pět tisíc korun. Tyto dvě nejčastější odpovědi mi potvrdily mé předpoklady.

Třetí skupinu respondentů tvořili absolventi našeho SOUs, kteří se dále věnovali nebo v současné době věnují terciárnímu vzdělávání ve třech veřejných a dvou soukromých vysokých školách. Výsledky u této skupiny ukázaly, že ženy volí terciární vzdělávání dříve než muži. Mé vyhodnocení dotazníkového šetření ukázalo, že když se dívky hlásí do učiliště, ve většině případů upřednostňují čtyřletý studijní obor ukončený maturitní zkouškou, na rozdíl od chlapců, kteří většinou maturitní vysvědčení získávají až v nástavbovém studiu po absolvování tříletého učebního oboru s výučním listem. Nejzásadnějším poznatkem u této skupiny se ukázal důvod pozdější volby studia vysoké školy. Respondenti uváděli, že nejdříve využívají jistotu zařazení do pracovního procesu, kterou SOUs garantuje svým absolventům, a až potom se při zaměstnání věnují studiu vysoké školy formou kombinovaného studia.

Výsledky dotazníkového šetření v mé bakalářské práci jsou kromě pozitivních poznatků i doporučením, jak ještě zlepšit práci s mladoboleslavskými základními školami při akcích Dnů otevřených dveří ve smyslu většího povědomí o této náborové akci. Dále se pokusit o změnu v garantovaném nástupu absolventů do firmy, kteří tuto možnost ztrácejí, pokud po absolvování studia SOUs nenastoupí do pracovního poměru hned, ale nejdříve zkusí možnost dalšího studia. Pokusit se prosadit možnost stálé jistoty prvního nástupu do firmy po absolvování terciárního vzdělávání.

Díky bakalářské práci jsem si poprvé v životě vyzkoušel roli badatele. Jako při každé činnosti, která se dělá poprvé, jsem se i já dopustil nemálo chyb, které se budu příště snažit odstranit. V příštím pedagogickém výzkumu bych se chtěl zabývat výsledky přijímacího řízení po znovuzavedení přijímacích zkoušek u studijních oborů ukončených maturitní zkouškou.

Literatura

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu* 2. rozš. vyd. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0

HELUS, Z. *Psychologie pro střední školy* 2. vyd. Praha: Fortuna, 1997. ISBN 80-7168-406-6

HOMOLA, M. *Motivace lidského chování*. 2. vyd. Praha: SPN, 1972. ISBN 14-478-77

LOKŠOVÁ, I., LOKŠA, J. *Pozornost, motivace, relaxace a tvořivost dětí ve škole*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-205-X

MAREŠ, J., KŘIVOHLAVÝ, J. *Komunikace ve škole* (Zestručněný distanční materiál) Brno: Masarykova univerzita, 2009.

MAREŠ, J., KŘIVOHLAVÝ, J. *Sociální a pedagogická komunikace ve škole* 1. vyd. Praha: SPN, 1989. ISBN 80-04-21854-7

MIKULÁŠ, R. *Školní slovník cizích slov* 1. vyd. Bratislava: Příroda, s. r. o., 2007. ISBN 978-80-07-01491-6

NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. 1. vyd. Praha: Svoboda. 1970. ISBN 25-067-70

NAKONEČNÝ, M.: *Základy psychologie*. 1. vyd. Praha: Academia, 1998. ISBN: 80-200-0689-3.

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník* 3. rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-579-2

Zdroje

České vysoké učení technické v Praze. *Vnitřní předpisy Českého vysokého učení technického v Praze* [online]. 2014, [2014-03-22]. Dostupné z [www: https://www.cvut.cz/documents/10552/0b61f31c-bc2f-4473-b355-ade4627c330b](http://www.cvut.cz/documents/10552/0b61f31c-bc2f-4473-b355-ade4627c330b)

Integrovaný portál MPSV. *Integrovaný portál MPSV* [online]. 2014, [2014-01-08]. Dostupné z [www: http://portal.mpsv.cz/](http://portal.mpsv.cz/).

Interaktivní Informační Systém o uplatnění Absolventů škol. *Kariérové poradenství v podmínkách kurikulární reformy* [online]. 2014, [2014-03-03]. Dostupné z [www: http://www.infoabsolvent.cz/Rady/Clanek/7-4-02](http://www.infoabsolvent.cz/Rady/Clanek/7-4-02)

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Soukromé vysoké školy* [online]. 2014, [2014-03-22]. Dostupné z [www: http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/soukrome-vysoke-skoly](http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/soukrome-vysoke-skoly)

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Veřejné vysoké školy* [online]. 2014, [2014-03-22]. Dostupné z [www: http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/verejne-vysoke-skoly-4](http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/verejne-vysoke-skoly-4)

Volba povolání. *Volba povolání* [online]. 2008 [cit. 2014-01-14]. Dostupné z [www: http://www.vychova-vzdelavani.cz/uvod/](http://www.vychova-vzdelavani.cz/uvod/)

PŘÍLOHY:

Příloha č. 1: Dotazník pro první skupinu respondentů – skupina žáků devátých tříd ze základních škol v našem městě

Příloha č. 2: Dotazník pro druhou skupinu respondentů – současní studenti našeho SOUs

Příloha č. 3: Dotazník pro třetí skupinu respondentů – absolventi SOUs dále věnující se terciárnímu vzdělávání.

PŘÍLOHA č. 1

Dotazník pro první skupinu respondentů – skupina žáků devátých tříd ze základních škol v našem městě

Milý žáci, díky tomu, že vyplníte tento dotazník, nám pomůžete vylepšit podvědomí o naší škole. Děkujeme za vyplnění a přejeeme Vám příjemný den.

1. Dotazník vyplňuje:

žákyně

žák

2. Slyšel (a) jsi o možnosti studovat na SOUs ŠKODA AUTO a.s.?

NE

ANO kdy a jak ses dozvěděl (a) o SOUs?

odpověď:

3. Víš, že naše škola:

- pořádá dny otevřených dveří?
(datumy dnech otevřených dveří) ANO NE
- má své internetové stránky?
(<http://www.sou-skoda.cz/>) ANO NE
- má účet na facebook?
www.Facebook.com/sou-skoda ANO NE

4. Měli největší vliv na výběru střední školy tvoji rodiče?

ANO

NE

5. Pokud sis už vybral (a) střední školu, jedná se o školu:

SOUs ŠKODA AUTO a.s. ANO NE

ještě nejsem rozhodnutý (á)

PŘÍLOHA č. 2

Dotazník pro druhou skupinu respondentů – současní studenti našeho SOUs

Co ovlivnilo výběr naší školy?

Pohlaví:	Žena	Muž	Místo vyplnění:	
Označte křížkem →			Datum:	

V následující tabulce označte symbolem „**X**“ pole, odpovídající dle Vašeho názoru úrovni hodnoceného kritéria. Hodnotící stupnice: **1 – nejlepší, 4 – nejhorší**

1 – Rozhodně ANO, 2 – Spíše ANO, 3 – Spíše NE, 4 – Rozhodně NE

Máte-li konkrétní připomínky nebo komentáře, prosím, připojte je k jednotlivým kritériím.

Kritéria hodnocení	Úroveň hodnocení				Komentáře/Připomínky
	1	2	3	4	
Jistota pracovního místa ve firmě? (po úspěšném absolvování)					
Možnost získat měsíčně značně vysoké finanční odměny?					
Škola zvýší moji šanci dostat se na VŠ technického směru?					
Největší vliv na výběru školy měli moji rodiče					Pokud ne, tak kdo?:
Bylo to jen moje rozhodnutí					
Jaké jsou Vaše připomínky, podněty, doporučení, které mohou přispět ke zkvalitnění tohoto výzkumu?					

Děkuji za vyplnění dotazníku. Informace z dotazníku budou využity pro zkvalitnění tohoto výzkumu a jeho inovaci.

PŘÍLOHA č. 3

Dotazník pro třetí skupinu respondentů – absolventi SOUs dále věnující se terciárnímu vzdělávání.

Dobrý den vážená paní, vážený pane.

jmenuji se Šíma Petr a žádám Vás o pomoc při výzkumu, který zpracovávám pro moji bakalářskou práci.

Vyplněním předkládaného dotazníku mi pomůžete s vypracováním praktické části mé bakalářské práce. Dotazník je časově nenáročný a jeho vyplnění je velmi jednoduché: Dotazník se vyplňuje zakřížkováním (velké písmeno X) jednotlivých políček. Jen u věku uveďte číslo.

Děkuji Vám za Váš čas, který jste věnovali vyplněním dotazníku. Pokud byste věděli o dalších absolventech (našeho SOUs), kteří šli dál studovat VŠ (nebo ještě studují), byl bych Vám vděčný za kontakt na ně. petr.sima@skoda-auto.cz

Přeji Vám příjemný zbytek dne.

1. Dotazník vyplňuje:

Žena

Muž

Věk

2. Vaše studium na SOUs:

Učební obor s výučním listem a následné nástavbové studium

Studijní obor s maturitou

3. Kdo nebo co Vám nejvíce pomohlo při výběru VŠ?

☐	Rodiče	☐	Třídní učitel
☐	SOUs:	☐	Pracovník kariérového poradenství
		☐	Personalista školy
		☐	Spolužák
		☐	Někdo jiný → kdo?:

☐	Přátelé	☐	Internet
☐	Masmédia:	☐	Rádio
		☐	TV (i regionální)
		☐	Tisk

- Ostatní: reklamy, poutače, billboardy
- Dny otevřených dveří
- Někdo jiný → uveďte kdo nebo co?:

- Spoléhal (a) jsem sám (a) na sebe

4. Jaká je forma Vašeho studia?

- Prezenční
- Kombinovaná (distanční)

5. Vybavíte si první moment Vašeho rozhodnutí jít studovat VŠ?

- Už při výběru střední školy
- V průběhu studia střední školy
- Až po absolvování studia střední školy
- V průběhu zařazení do pracovního procesu
- Jiný okamžik → uveďte jaký:

6. Jaké faktory ovlivnily výběr VŠ?

- Přání (rada od) rodičů
- Hlásili se tam i moji přátelé (spolužáci)
- VŠ má vysoký společenský kredit (i když je učení náročnější)
- VŠ nemá mezi veřejností takový kredit, ale její absolvování je snazší
- VŠ má dobrou dopravní dostupnost
- Výše školného
- Jiné (prosím uveďte):

Případné připomínky: